

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

16.07.2003 № 242

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
05 серпня 2003 р.
за № 679/8000

**Про затвердження Інструкції з бонітування овець,
Інструкції з ведення племінного обліку у вівчарстві та
зразків форм племінного обліку у вівчарстві**

{Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства аграрної
політики та продовольства
[№ 50 від 10.02.2017](#)
[№ 104 від 28.02.2018](#)}

*{У назві та тексті Наказу слова "та козівництві" виключено на підставі Наказу
Міністерства аграрної політики та продовольства [№ 104 від 28.02.2018](#)}*

Відповідно до [Закону України](#) "Про племінну справу у тваринництві" та з метою
проведення комплексної оцінки овець за племінними і продуктивними якостями,
забезпечення чіткої організації ведення племінної роботи у вівчарстві **НАКАЗУЮ**:

1. Затвердити:

1.1 [Інструкцію з бонітування овець](#) (додається).

1.2. [Інструкцію з ведення племінного обліку у вівчарстві](#) (додається).

1.3. Зразки форм племінного обліку у вівчарстві (додаються):

[форма № 1-в](#) «Картка племінного барана» (крім смушкових порід);

[форма № 2-в](#) «Картка племінної вівцематки» (крім смушкових порід);

[форма № 1-всм](#) «Картка племінного барана» (для смушкових порід);

[форма № 2-всм](#) «Картка племінної вівцематки» (для смушкових порід);

[форма № 3-в](#) «Журнал з відтворення стада овець за 20__ рік»;

[форма № 3-всм](#) «Журнал обліку осіменіння, ягніння вівцематок і бонітування смушкових ягнят за 20__ рік»;

[форма № 4-в](#) «Журнал обліку вирощування і продуктивності племінного молодняка овець народження 20__ року»;

[форма № 4-всм](#) «Акт №__ про результати бонітування смушкових ягнят від «__»__ 20__ року»;

[форма № 5-в](#) «Журнал індивідуального бонітування та продуктивності овець за 20__ рік»;

[форма № 5-всм](#) «Остаточна відомість обліку якості каракульських смушків від «__»__ 20__ року»;

[форма № 6-в](#) «Зведена відомість результатів бонітування овець за 20__ рік» (крім смушкових порід);

[форма № 6-всм](#) «Відомість якісного складу стада смушкових овець за 20__ рік»;

[форма № 7-в](#) «Акт №__ про підсумки класного бонітування овець від «__»__ 20__ року»;

[форма № 8-всм](#) «Акт №__ про ягніння смушкових вівцематок з «__»__ до «__»__ 20__ року»;

[форма № 9-в](#) «Відомість закріплення плідників за матками на період парування (осіменіння) за 20__ рік»;

[форма № 10-в](#) «Остаточна відомість з парування (осіменіння) овець за 20__ рік»;

[форма № 11-в](#) «Остаточна відомість про результати ягніння овець за 20__ рік»;

[форма № 12-в](#) «Остаточна відомість про відлучення ягнят від маток за 20__ рік»;

[форма № 13-в](#) «Остаточна відомість про результати весняного (осіннього) стриження овець за 20__ рік».

{Підпункт 1.3 пункту 1 в редакції Наказу Міністерства аграрної політики та продовольства [№ 104 від 28.02.2018](#)}

2. Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією (Микитюк Д.М.) забезпечити подання в установленому порядку цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

3. Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією, Державному науково-виробничому концерну "Селекція" (Білоус О.В., за згодою) видати інструкції та форми племінного обліку, зазначені в пункті 1.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Державного секретаря Мельника Ю.Ф.

Міністр	С. Рижук
----------------	-----------------

	ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства аграрної політики України 16.07.2003 № 242
	Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 серпня 2003 р. за № 679/8000

ІНСТРУКЦІЯ

з бонітування овець

{У тексті Інструкції слова "головні управління сільського господарства і продовольства обласних державних адміністрацій" та "управління сільського господарства і продовольства районних державних адміністрацій" в усіх відмінках замінено відповідно словами "структурні підрозділи з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій" та "структурні підрозділи з питань агропромислового розвитку районних державних адміністрацій" у відповідних відмінках згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства [№ 50 від 10.02.2017](#)}

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція, розроблена на виконання [Закону України](#) "Про племінну справу у тваринництві", визначає порядок проведення бонітування овець тонкорунних, напівтонкорунних, смушкових та української гірськокарпатської порід, основні принципи добору, підбору та особливості бонітування овець різних напрямів продуктивності.

1.2. Бонітування овець - комплексна оцінка тварин за племінними і продуктивними якостями, яка проводиться в усіх господарствах незалежно від форми власності, належності та підпорядкованості, що мають племінних овець.

1.3. Мета бонітування - визначення комплексного класу овець, у залежності від якого визначається їх племінне та виробниче призначення.

1.4. Бонітування овець проводиться щорічно відповідно до наказу Міністерства аграрної політики України.

1.5. Овець не бонітують у господарствах, на які накладено карантин через заразні захворювання.

1.6. Організацію проведення бонітування здійснюють Міністерство агропромислового комплексу Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи з питань

агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій разом із галузевими структурними підрозділами Мінагрополітики й науково-дослідними установами УААН.

1.7. Бонітування поголів'я овець проводить комісія, до складу якої:

входять спеціалісти господарства (зоотехніки та ветеринарні спеціалісти) - за призначенням керівника підприємства (за згодою);

залучаються фахівці із спеціальною підготовкою наукових та учбових установ, селекційних центрів, зоотехніки з практичним досвідом роботи та працівники громадських організацій (об'єднань), які відповідають кваліфікаційним вимогам і можуть виконувати спеціальні роботи, пов'язані з племінними (генетичними) ресурсами, відповідно до вимог чинного законодавства (за згодою);

залучаються представники структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку районних державних адміністрацій.

{Пункт 1.7 розділу 1 в редакції Наказу Міністерства аграрної політики та продовольства № 50 від 10.02.2017}

1.8. Перед бонітуванням проводяться:

перевірка ідентифікаційних номерів та при необхідності їх відновлення;

перевірка показників відтворної здатності баранів та вівцематок;

підведення підсумків оцінки баранів за власною продуктивністю та якістю потомства;

уточнення записів племінного обліку.

1.9. При бонітуванні проводяться:

огляд овець;

зважування та визначення вгодованості тварин;

оцінка овець за основними ознаками;

присвоєння таких комплексних класів: для тонкорунних, напівтонкорунних - "еліта", I, II, III та IV; для смушкових та української гірськокарпатської - "еліта", I, II.

1.10. Овець, що не відповідають мінімальним вимогам для визначення класу, оцінюють як неklasних.

1.11. Овець, на яких відсутні необхідні дані, за якими визначають комплексний клас, відносять до позакласних.

1.12. За результатами бонітування складаються зведена відомість результатів бонітування овець (форми № 6-в або 4-всм), акт підсумків класного бонітування овець (кіз) (форма № 7-вкз) за станом на 1 січня наступного року, які подаються підприємством:

до 20 січня - до Міністерства агропромислового комплексу Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій - для затвердження;

до 1 лютого - організаціям (установам), визначеним Міністерством аграрної політики України, - для зведення.

1.13. Організації (установи), визначені Міністерством аграрної політики України:

проводять аналіз результатів бонітування овець у розрізі порід та напряму продуктивності;

визначають племінну цінність стад;

затверджують результати бонітування овець;

подають зведені дані та аналіз бонітування до Міністерства аграрної політики України до 25 лютого наступного року.

1.14. Зведені дані та аналіз бонітування використовуються для розробки і коригування загальнодержавних програм селекції у вівчарстві.

2. Порода овець та її структура

2.1. Порода - це цілісна група тварин спільного походження, що склалася під впливом творчої діяльності людини в певних господарських і природних умовах, кількісно достатня для тривалого розведення "в собі" та вдосконалення, має господарську й племінну цінність, чітку специфічність за типом, кількісними та якісними показниками вовнової, смушкової, м'ясної, молочної, овчинної продуктивності й відтворної здатності.

2.2. Породна група - це група тварин, створена шляхом докорінного поліпшення певної частини породи при чистопородному розведенні або схрещуванні овець різних порід, має господарську і племінну цінність, чітку специфічність за типом, відтворною здатністю, кількісними й якісними показниками вовнової, смушкової, м'ясної, молочної, овчинної продуктивності.

2.3. До структури породи входять внутріпородні (зональні) типи, заводські типи, генеалогічні лінії, заводські лінії.

2.3.1. Внутріпородний (зональний) тип - група тварин, що є частиною породи і має, крім загальних для даної породи властивостей, деякі специфічні особливості напряму продуктивності, типу конституції, екстер'єру, кращу пристосованість до умов зони поширення, стійкість проти захворювань та інших несприятливих факторів навколишнього середовища.

2.3.2. Заводський тип - обмежена група тварин, яка є частиною породи, створена в племінному заводі або дочірньому господарстві завдяки тривалій творчій роботі селекціонерів, розведенню за лініями. Тварини мають стійку специфічність за типом, відтворною здатністю, кількісними та якісними показниками продуктивності.

2.3.3. Генеалогічна лінія - група високопродуктивних племінних тварин, які походять від одного або кількох видатних родоначальників, є складовою частиною цілісної генеалогічної структури популяції і в разі потреби може виконувати функції заводської лінії.

2.3.4. Заводська лінія - група тварин спільного походження із чітко вираженими спадковими особливостями за типом, кількісними та якісними показниками вовнової,

смушкової, м'ясної, молочної, овчинної продуктивності й відтворної здатності. До заводської лінії при необхідності можуть бути віднесені видатні тварини іншого походження, які відповідають вимогам стандарту цієї лінії.

2.3.5. Окрема видатна тварина - тварина, оцінена за власною продуктивністю і спадковими якостями як видатний представник породи, типу, лінії, стада. Серед баранів-плідників - це лідери породи, що характеризуються видатною продуктивністю та високою племінною цінністю й максимально використовуються у відтворенні. Видатні вівцематки - характеризуються рекордною продуктивністю та залишили в стаді або породі цінних племінних потомків.

3. Визначення породності

3.1. Породність тварин установлюють на основі документів про їх походження (картки на племінних тварин та сертифікати племінних (генетичних) ресурсів, дані про записи у журналі обліку племінних овець тощо) та оцінки їх типу.

{Пункт 3.1 розділу 3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 50 від 10.02.2017}

3.2. Породних овець поділяють на чистопородних та помісних.

3.2.1. До чистопородних відносять овець із характерною для породи продуктивністю, які за походженням відповідають одній з вимог:

тварини, що походять від батьків однієї й тієї самої породи, чистопородність яких підтверджена документально;

тварини, одержані в результаті ввідного схрещування овець двох порід одного напрямку продуктивності за умови, що вони, незалежно від їх кровності, відповідають вимогам стандарту однієї з порід, на яку спрямована селекція;

високопродуктивні тварини, що не мають документально підтвердженого походження, але відповідають вимогам бажаного типу і визнані експертною комісією фахівців як чистопородні;

тварини IV покоління, одержані в результаті схрещування тонкорунних, грубововнових, напівгрубововнових і помісних вівцематок із баранами однієї з напівтонкорунних порід з походженням, що підтверджене документально і відповідає бажаному типу поліпшуючої породи;

тварини III покоління і вище, одержані від вбирного схрещування маточного поголів'я місцевих смушкових порід з баранами - плідниками асканійського породного типу багатоплідних каракульських овець, якщо вони відповідають бажаному типу поліпшуючої породи і їх походження підтверджено документально.

3.2.2. До помісних овець відносять тварин, одержаних у результаті схрещування тварин різних порід і напрямів продуктивності, які не відповідають вимогам пункту 3.2.1 цієї Інструкції.

Помісних овець розподіляють на групи:

помісі першого покоління - це потомство, одержане від схрещування тварин двох порід одного напрямку продуктивності. Таких помісних вівцематок у товарних стадах використовують для одержання приплоду й продукції високої якості. Бонітують за правилами і вимогами, установленими для материнської породи, їх породна назва утворюється від назв батьківської та материнської порід;

помісі з тонкою або напівтонкою вовною - це потомство, одержане від схрещування тонкорунних вівцематок із баранами-плідниками напівтонкорунних порід (просте промислове схрещування), їх породна назва утворюється від назв схрещуваних порід;

складні помісі - це потомство, одержане від перемінного схрещування помісних вівцематок і баранів-плідників різних порід;

помісі - це потомство, одержане від вбирного схрещування вівцематок з каракульськими баранами-плідниками, яке не відповідає вимогам бажаного типу поліпшуючої породи.

3.3. Чистопородні вівці поділяються на племінні і користувальні, а помісні - це користувальні тварини.

3.3.1. Племінні вівці - це тварини, які:

мають міцну конституцію, добру пристосованість до природно-господарських умов, високу відтворну здатність;

відповідають вимогам стандарту породи;

характеризуються високими племінними якостями.

Племінних овець залежно від рівня продуктивності та племінної цінності розподіляють на:

заводських, яких розводять у племінних заводах;

незаводських, яких розводять у племінних репродукторах.

Заводські тварини за показниками продуктивності відповідають вимогам стандарту (пункт 5 цієї Інструкції) та мають значно кращі племінні якості.

Незаводські тварини за показниками продуктивності відповідають вимогам стандарту.

3.3.2. Користувальних овець розводять у товарних господарствах для виробництва вовни, смушків, м'яса, овчин, молока та іншої продукції, їх не використовують для одержання та реалізації племінного молодняка.

4. Основні селекційні ознаки овець

4.1. Основні селекційні ознаки овець тонкорунних і напівтонкорунних порід.

4.1.1. Продуктивність овець та їх цінність зумовлюють тип конституції, кількісні, якісні і комплексні селекційні ознаки.

4.1.2. Бажаний тип овець - це тварини міцної конституції, добре пристосовані до природно-господарських умов і відповідають вимогам стандарту породи.

4.1.3. Кількісні селекційні ознаки:

складчастість шкіри;

величина, жива маса й вгодованість овець;

екстер'єр;

густота, довжина, тонина вовни;

вихід чистого волокна;

оброслість тулуба.

4.1.3.1. Складчастість - це генетично обумовлена ознака, виявляється у кількості складок на різних ділянках тіла вівці, впливає на площу шкіри, густоту вовни і на вовнову продуктивність. Що більша складчастість шкіри, то густіша й коротша вовна. Ця ознака найбільш властива для тонкорунних овець.

4.1.3.2. Величина, жива маса й вгодованість овець - ознаки м'ясності, які також впливають на площу шкіри, тому зумовлюють величину настригу вовни.

4.1.3.3. Екстер'єр - одна з найважливіших прижиттєвих спадкових ознак м'ясності, яка відмінно виражена в широкотілих овець з глибокими й широкими грудьми, широкою і довгою спиною, добре виповненими стегнами, широко поставленими ногами.

4.1.3.4. Густота вовни виражається кількістю волокон на одиниці площі (1 кв.см) шкіри вівці і зумовлює щільність руна й настриг вовни.

Густоту визначають: на дотик, за будовою штапелю, шириною шкіряного шва і лабораторним методом. Формується за рахунок спадково зумовленого закладання волосяних фолікулів та ступеня їх реалізації під впливом умов годівлі вівцематок (у період суягності й підсису) та ягнят (у період від народження до річного віку).

4.1.3.5. Довжина вовни - ознака формування настригу, яка значною мірою зумовлена спадковістю. Її визначають при бонітуванні на правому боці вівці за лопаткою у лінійних одиницях виміру (см) за 12 місяців росту.

4.1.3.6. Тонина волокон визначається:

візуально (при бонітуванні на правому боці вівці) - у якості, відповідно до градації тонини вовни ([додаток 1](#));

лабораторно - у мікрометрах (мкм).

Тонина волокон разом із довжиною та якісними характеристиками вовни зумовлюють її технологічні властивості.

4.1.3.7. Вихід чистого волокна - важлива селекційна ознака, що значною мірою залежить від спадковості та умов утримання тварин. Це процентне відношення чистої вовни до немитої; визначають лабораторно, промиванням зразків немитої вовни.

4.1.3.8. Оброслість - наявність довгої й густої вовни на всіх частинах тулуба вівці, крім голови (до лінії, яка з'єднує внутрішні кутки очей) та кінцівок (до зап'ястного і скакального суглобів); визначають візуально й органолептично (на дотик).

4.1.4. Якісні селекційні ознаки:

звивистість та вирівняність волокон за тониною;

колір, кількість і якість жиропоту;

еластичність і шовковистість;

блиск;

пружність;

звалювальна здатність вовни.

4.1.4.1. Звивистість і вирівняність волокон за тониною - спадкові ознаки, які зумовлюють технологічні властивості вовни.

Звивистість визначають за наявністю чітких за формою звивин за всією довжиною штапелю.

Вирівняність вовни в штапелі й по руно визначають за різноманітністю тини волокон у якості або в мікрометрах.

4.1.4.2. Жиропіт вовни - це суміш вовнового жиру (ланоліну) та поту. Оцінюють візуально, органолептично та лабораторно за:

кольором - візуально (бажано - білий, світлий, світло-кремовий);

кількістю - органолептично (бажано - помірна);

якістю - візуально (висока якість - незначна вимитість та забрудненість верхівки штапелю: на боці не більше 1/3 довжини; на спині не більше 1/2 довжини); лабораторно - за співвідношенням жиру та солей поту (низька якість 1:3, бажана 1:1, низька 1:0,3).

Пожовтіння вовни - вада, що зумовлена жиропотом низької якості та умовами утримання овець, негативно впливає на технологічні властивості вовни.

Тварин із жовтим кольором жиропоту, особливо баранів, вибраковуюють.

4.1.4.3. Еластичність і шовковистість - спадкові ознаки, що зумовлюють високі технологічні властивості та товарний вигляд вовни, визначаються органолептично.

4.1.4.4. Блиск люстровий - спадкова ознака, що зумовлює високі технологічні властивості вовни та її товарний вигляд; визначають візуально. Обов'язково враховується при бонітуванні овець з кросбредною вовною із занесенням відповідних поміток до форм племінного обліку.

4.1.4.5. Пружність вовни - спадкова ознака, що зумовлює специфічну якість вовни овець цигайської породи; визначають органолептично, із занесенням відповідних поміток до форм племінного обліку.

4.1.4.6. Звалювальна здатність вовни - спадкова властивість волокон міцно переплітатися та зчіплюватися, утворюючи щільну масу типу повсті.

Зумовлена будовою лускоподібного шару волокон, їх невирівняністю в штапелі за тониною і довжиною, а також технологічними факторами:

пізніє стриження;

незадовільні умови годівлі (різке стоншення вовни "голодна тонина") та утримання (підвищена вологість у кошарах, скупчене або тривале утримання в них овець).

Звалювання вовни - значна вада, визначається візуально й органолептично, із занесенням відповідних поміток до форм племінного обліку за бонітувальним ключем (спеціальні умовні позначення і шифри).

4.1.5. Комплексні селекційні ознаки:

настриг немитої вовни;

настриг чистої вовни;

багатоплідність;

молочність.

4.1.5.1. Настриг немитої вовни визначається зважуванням руна (складові руна - чисте волокно, жиропіт, різні домішки і волога).

Цей показник не відображає справжньої вовнової продуктивності, тому вихід чистого волокна визначається лабораторним методом.

4.1.5.2. Настриг чистої вовни - найголовніша комплексна ознака вовнової продуктивності овець, визначається за настригом немитої вовни та виходом чистого волокна згідно з пунктом 4.1.3.7 цієї Інструкції.

4.1.5.3. Багатоплідність - це кількість ягнят у приплоді вівцематки.

4.1.5.4. Молочність - здатність вівцематки вигодовувати 1-2 ягнят до відлучення. Визначають за:

приростом живої маси ягнят за 20 та 100 днів від народження;

кількістю фактично надоеного товарного молока (дані подекадних контрольних доїнь).

4.1.6. Загальна оцінка - клас тварин, що визначається за комплексом конституціонально-продуктивних ознак і ступенем відповідності їх до стандарту породи.

4.2. Основні селекційні ознаки овець смушкових порід

4.2.1. Конституція

Визначають на основі сумарної оцінки екстер'єру, розвитку шкіри і вовнового покриву.

Типи конституції:

міцна - кістяк нормально розвинутий, шкіра тонка, щільна, вовна густа, оброслість середня, достатня (найбажаніший тип при доборі);

груба - кістяк грубий, шкіра товста, щільна або пухка, вовна з великою кількістю грубої, довгої ості й незначним умістом пуху, косиці великі, прямі, часто депігментовані, оброслість недостатня;

ніжна - кістяк легкий, тонкий, груди вузькі, шкіра тонка, вовна коротка, складається переважно з пуху і тонкої ості, косиці дрібні, сильно звиті.

4.2.2. Забарвлення, відтінок, розцвітка та вирівняність розцвітки волосяного покриву ягнят

Визначають візуально. Волосяний покрив ягнят асканійського багатоплідного типу каракульської та сокільської порід чорний і сірий.

4.2.2.1. Чорне забарвлення ягнят коливається від інтенсивно чорного до послабленого або дещо буруватого. Інтенсивно чорне забарвлення є найбільш бажаним, оскільки тісно пов'язане з іншими позитивними ознаками смушка.

Сіре забарвлення ягнят зумовлене змішуванням чорного та білого волосу і варіює від майже чорного до майже білого. При оцінці сірих ягнят ураховують відтінок, розцвітку та її вирівняність.

4.2.2.2. Відтінок характеризує ступінь вираженості сірого забарвлення і визначається кількісним співвідношенням чорного та білого волосу, а також його довжиною.

4.2.2.3. Розцвітка характеризується співвідношенням білого і чорного волосу, його довжиною і різним ступенем пігментації чорного волосу, характером шовковистості та блиском волосяного покриву. Найцінніша голуба, срібляста, сталева і сива розцвітки.

4.2.2.4. Вирівняність розцвітки сірого смушка - це ступінь його однотонності на тулубі ягняти. Що вирівняніша розцвітка, то цінніший смушок.

4.2.3. Смушкові типи каракульських овець

Смушковим типам каракульських ягнят притаманні такі основні селекційні ознаки: розвиток ягняти, форма і тип завитка, якість та довжина волосяного покриву, рисунок смушка.

Смушкові типи - жакетний, плоский, ребристий і кавказький.

4.2.3.1. Жакетний смушковий тип (з напівкруглим валькуватим завитком) характеризується наявністю щільних довгих, середніх і коротких напівкруглих вальків і бобів, тонкою та щільною шкірою, шовковистістю і блиском волосяного покриву помірної довжини та чітким рисунком. Найцінніші ягнята зі смушками сорту жакет I.

4.2.3.2. Плоский смушковий тип характеризується наявністю довгого, середнього валька, розміщеного паралельно-концентрично, що утворює ліроподібний рисунок. Плоскі вальки вперемішку з гривками й ласами мають добре виражену шовковистість і блиск. Волосяний покрив укорочений, шкіра тонка й щільна. Найцінніші ягнята зі смушками сорту плоский тонкий I.

4.2.3.3. Ребристий смушковий тип характеризується наявністю ребристого валька вперемішку з довгими гривками. Найцінніші ягнята, які мають на смушках довгі, вузькі гривки, що утворюють чіткий рисунок типу каракуль-каракульча із шовковистим і

коротким волосяним покривом. Такий смушок відповідає кращій частині сорту ребристий тонкий I.

4.2.3.4. Кавказький смушковий тип характеризується перерослим волосом з перевагою пухких бобастих завитків і коротких вальків на основній частині смушка, не вирівняних за шириною. Такі смушки менш цінні.

4.2.4. Розміри (ширина), довжина, тип і форми завитків, завитість волосу

4.2.4.1. Розміри (ширина) завитка - дрібний (до 4 мм), середній (від 4 до 8 мм) і крупний (від 8 мм і більше). Найбільшу цінність мають ягнята із середнім розміром завитка.

4.2.4.2. Довжина завитка - короткі (до 20 мм), середні (від 20 до 40 мм), довгі (понад 40 мм).

4.2.4.3. Типи і форми завитків

Цінні типи завитків - вальок, біб; менш цінні - гривка; малоцінні - кільце, напівкільце; дефектні - горошок, штопор, ласи та деформовані. Форму цінних завитків зумовлює характер завитості покривного волосу.

4.2.4.4. Завитість волосу - повна (волос утворює повне коло /3/3/), неповна (волос утворює неповне коло /2/3/), мала (волос утворює лише частину кола /1/3/).

4.2.5. Пружність завитків і густота волосяного покриву

Пружність, густоту, довжину волосу, ступінь його завитості визначають візуально та органолептично. Ці ознаки зумовлюють якість смушка і виробів з нього. Цінними є ягнята, у яких волосяний покрив досить густий.

4.2.6. Шовковистість і блиск волосяного покриву

4.2.6.1. Шовковистість волосяного покриву визначають органолептично. Ознака обумовлена співвідношенням у завитках ості, пуху і перехідного волосу, їх якості та будови.

Розрізняють сильно шовковистий, шовковистий, недостатньо шовковистий, грубий і сухий волос. Для смушків вищих сортів характерний шовковистий волос.

4.2.6.2. Блиск волосяного покриву - властивість волосу відбивати промені світла. Визначають візуально. При встановленні блиску волосу виділяють п'ять градацій: сильний, нормальний, недостатній, склоподібний, матовий. Бажаний нормальний блиск, який характерний для смушків із щільними валькуватими і бобастими завитками.

4.2.7. Чіткість рисунка, фігурність смушка та інші селекційні ознаки

Ці селекційні ознаки визначають візуально.

4.2.7.1. Чіткість рисунка - красивий і нарядний візерунок завитків. Типи рисунків смушка - чіткий, недостатньо чіткий і невизначений. Бажаний чіткий рисунок.

4.2.7.2. Фігурність смушка - питома вага цінних завитків на площі смушка. Залежно від питомої ваги бажаних типів завитків на площі смушка, фігурність може бути повною (3/3), середньою (2/3) і малою (1/3).

4.2.7.3. Оброслість - наявність завитків на менш цінних частинах тулуба ягняти. Найцінніші тварини з доброю оброслістю, у яких голова, черево і жирова частина хвоста вкриті валькуватобобастими завитками.

4.2.7.4. Товщина і щільність шкіри обумовлюють розвиток волосяного покриву. Шкіра тонка й щільна продукує густий і пружний волос, який утворює середній завиток. Найцінніші ягнята з тонкою щільною шкірою, що притаманне двійнятам асканійського багатоплідного типу.

4.2.7.5. Жива маса ягняти при народженні - спадково обумовлена ознака, яка залежить від породи, типу та кількості ягнят при народженні (одинак, двійня, трійня) Що крупніше ягня, то більша площа смушка.

4.2.7.6. Багатоплідність визначається відповідно до пункту 4.1.5.3 цієї Інструкції.

4.2.7.7. Молочність визначається відповідно до пункту 4.1.5.4 цієї Інструкції.

4.3. Основні селекційні ознаки овець української гірськокарпатської породи

4.3.1. Маса вовни (густота) визначається відповідно до пункту 4.1.3.4 цієї Інструкції. Цінуються тварини, у яких густота вовни однакова на різних частинах тіла (лопатка, бік, стегно, спина) і змінюється у межах 1500-2500 волокон на 1 кв. см.

4.3.2. Довжина вовни визначається на боці за лопаткою з точністю до 0,5 см окремо для косиці і підшерстя. При бонітуванні звертають увагу на вирівняність вовни за довжиною на різних частинах тулуба (лопатка, бік, стегно, спина, черево).

4.3.3. Тонина волокон визначається відповідно до пункту 4.1.3.6 цієї Інструкції.

4.3.4. Вирівняність вовни в руні визначається відповідно до пункту 4.1.4.1 цієї Інструкції. При бонітуванні відзначають наявність у руні сухих і мертвих волокон.

4.3.5. Закритість руна визначається за характером розміщення косиць на спині. Відсутність проділу вздовж хребта свідчить про добру закритість руна.

4.3.6. Кількість та колір жиропоту визначають візуально і в лабораторних умовах, перевагу віддають тваринам із достатньою кількістю жиропоту світлих відтінків (білого або світло-кремового).

4.3.7. Оброслість визначається візуально за густотою та довжиною вовни. Добре оброслими вважають тварин, у яких вовна на спині незначно поступається за густотою та довжиною вовни з бокової частини тулуба, голова вкрита рунною вовною до лінії, яка з'єднує внутрішні кутки очей. На череві вовна дещо рідша і коротша, ніж на боці.

4.3.8. Екстер'єр (форма будови тулуба) визначається за пропорційністю розвитку, шириною, глибиною і довжиною грудної клітки, прямолінійністю спини, правильністю поставлення і міцністю кінцівок.

4.3.9. Жива маса визначається індивідуальним зважуванням:

вівцематок - перед початком парування;
ягнят - при народженні та відлученні від матері;
молодняку - у віці 13-14-місяців;
баранів-плідників - весною перед стриженням.

Характеризує загальний розвиток овець і тісно пов'язана з показниками вовнової, м'ясної та молочної продуктивності. При оцінці тварин за живою масою слід урахувати, що надто великі тварини гірше пристосовані до гірських умов та більш вибагливі до рівня годівлі.

4.3.10. Настриг неминої вовни визначають відповідно до пункту 4.1.5.1 цієї Інструкції.

4.3.11. Вихід чистої вовни визначають відповідно до пункту 4.1.3.7 цієї Інструкції. Залежить від умісту жиропоту та інших домішок у вовні і має значну мінливість (60-80%). За умови однакового настригу чистої вовни перевагу віддають тваринам з вищим виходом чистої вовни.

4.3.12. Настриг чистої вовни визначають відповідно до пункту 4.1.5.2 цієї Інструкції. Індивідуальний визначають у баранів-плідників, ремонтних баранів і вівцематок селекційного ядра. В інших групах овець і в цілому по стаду цей показник розраховують на основі даних поотарного виходу чистої вовни.

4.3.13. Конституцію тварин визначають за комплексною оцінкою будови тіла, товщини і щільності шкіри, а також за характером вовнового покриву.

5. Стандарт породи

5.1. Стандарт породи - мінімальні вимоги до молодняку і дорослих овець І класу при бонітуванні за основними селекційними ознаками, які зумовлюють показники їх продуктивності та комплексну оцінку.

5.2. Стандартні тварини - чистопородні тварини, які за вираженістю типу та основними селекційними ознаками відповідають вимогам І класу.

6. Бонітування овець

6.1. Бонітування овець проводять індивідуальне або класне.

6.1.1. Індивідуальне бонітування - комплексна оцінка кожної тварини за вираженістю типу і власною продуктивністю, при якій оцінюють ступінь прояву кожної ознаки, що записують у спеціальному журналі за бонітувальним ключем та проставляють відповідний клас тварині вищипом на вусі.

Індивідуально бонітують:

баранів-плідників (у племінних і товарних господарствах), резервних баранів, баранів-пробників, ремонтних баранів старше 1 року, вівцематок селекційного ядра та ремонтних ярок тонкорунних, напівтонкорунних і української гірськокарпатської порід, щорічно весною перед стриженням.

племінних ягнят (баранчиків та ярочок) смушкових порід, залишених на вирощування та одержаних від баранів, яких перевіряють за якістю потомства - при народженні.

6.1.2. Класне бонітування - оцінка власної продуктивності овець за основними селекційними ознаками, ступеня їх прояву без відповідних записів у формах обліку, проставляючи комплексний клас тварині вищипом на вусі.

Класне бонітування проводять на товарних фермах перед стриженням, бонітується поголів'я ярочок.

6.2. Бонітування овець тонкорунних і напівтонкорунних порід

6.2.1. Перед бонітуванням овець заздалегідь готують:

журнали для запису матеріалів індивідуального бонітування;

ваги для зважування тварин;

щипці для мічення вищипами на вухах;

необхідну кількість щитів;

станок для бонітування або інший фіксуєчий пристрій;

халати та інший інвентар.

6.2.2. Розподіл на класи чистопородних овець

Чистопородних овець залежно від вираженості породного типу, конституціональних особливостей, екстер'єру та рівня продуктивності розподіляють згідно з вимогами мінімальних показників продуктивності молодяку у віці 12 місяців та дорослих овець тонкорунних і напівтонкорунних порід ([додатки 2, 3](#)) на класи "еліта" і I.

Тварин, які не відповідають вимогам I класу за типом, живою масою, довжиною вовни, густиною і вирівняністю та за її тониною відносять до II класу.

Для молодяку, який бонітують, стрижуть і реалізують на плем'я у віці старше 12 місяців, вимоги до кожного класу збільшують за кожен місяць:

за живою масою - баранчиків - на 2 кг, ярочок на - 1,5 кг;

за настригом чистої вовни - баранчиків - на 150 г, ярочок - на 100 г.

6.2.2.1. Клас "еліта" - тварини, які за характеристикою і рівнем продуктивності значно переважають овець I класу.

6.2.2.2. I клас - тварини, що за своїми конституціонально-продуктивними ознаками та властивостями відповідають вимогам стандарту породи.

6.2.2.3. II клас - тварини, які не відповідають вимогам I класу за однією або кількома ознаками (жива маса, довжина, густина, вирівняність та тонина вовни).

6.2.2.4. Тварин, що за комплексом ознак не відповідають вимогам, зазначеним у пунктах 6.2.2.1, 6.2.2.2, 6.2.2.3 цієї Інструкції, вибраковують.

6.2.2.5. Племінних ягнят, що призначені для реалізації у віці 2 місяців, 100 днів та 8 місяців поточного року народження, оцінюють за мінімальними показниками продуктивності ягнят тонкорунних і напівтонкорунних порід ([додаток 4](#)) за живою масою та довжиною вовни.

6.2.3. Розподіл на класи помісних овець

Помісних тонкорунних і напівтонкорунних овець розподіляють на класи "еліта", I, II, III, IV.

6.2.3.1. До класів "еліта", I, II відносять тварин, які мають однорідну вовну. Характеристика класів відповідно до пунктів 6.2.2.2 та 6.2.2.3 цієї Інструкції.

6.2.3.2. До III класу відносять:

тонкорунних помісних овець із напівтонкою вовною;

напівтонкорунних помісей із тонкою вовною.

6.2.3.3. До IV класу відносять усіх помісей із неоднорідною вовною.

6.2.3.4. Бонітувальні класи позначають:

чистопородних тварин:

"еліта" - один вищип "вилка" на краї правого вуха;

I клас - один вищип на нижньому краї правого вуха;

II клас - два вищипи на нижньому краї правого вуха;

помісних тварин:

"еліта" - один вищип "вилка" на краї лівого вуха;

I клас - один вищип на нижньому краї лівого вуха;

II клас - два вищипи на нижньому краї лівого вуха;

III клас - один вищип на верхньому краї лівого вуха;

IV клас - один вищип на верхньому, другий на нижньому краї лівого вуха.

6.2.4. Дрібних тварин, недостатньо розвинутих, з ніжною конституцією, з вадами екстер'єру та кольоровою вовною вибраковують.

6.2.5. Бонітувальний ключ

Запис результатів індивідуального бонітування овець проводять за бонітувальним ключем ([додаток 5](#)) основних селекційних ознак, системи спеціальних умовних позначень та шифрів порід і типів овець ([додаток 6](#)), градації, символів та шифрів селекційного призначення пробонітованих овець ([додаток 7](#)).

6.3. Бонітування ягнят смушкових порід

6.3.1. Бонітування - комплексна оцінка продуктивних якостей ягнят у 2-3-денному віці за живою масою, типом смушка та визначення подальшого господарського призначення. Бонітування ягнят проводять індивідуальне та класне.

Індивідуально бонітують племінних ремонтних баранчиків та ярочок, а також ягнят, одержаних від баранів-плідників, яких оцінюють за якістю потомства.

Класному бонітуванню підлягають усі інші ягнята, при цьому результати не заносяться до форм племінного обліку, а кількість пробонітованого молодняку та його класність ураховуються наростаючим підсумком.

Племінних ягнят смушкових порід овець поточного року народження, що призначені для реалізації, при бонітуванні оцінюють відповідно до мінімальних вимог у віці 2 місяців, 100 днів та 8 місяців ([додаток 8](#)) за живою масою.

6.3.2. Бонітування чорних ягнят асканійського багатоплідного типу каракульських овець та каракульської породи проводиться згідно з вимогами, зазначеними в [додатку 9](#), тварин розподіляють за смушковими типами, розміром завитків і класами.

6.3.3. Бонітування сірих ягнят асканійського багатоплідного типу каракульських овець та каракульської породи проводиться згідно з вимогами, зазначеними в [додатку 10](#), тварин розподіляють за відтінками, розцвіткою, смушковими типами і класами.

6.3.3.1. Відтінки забарвлення:

світло-сірі - білого волосу від 70 до 95%;

середньо-сірі - білого волосу від 45 до 70%;

темно-сірі - білого волосу від 8 до 45%.

Середньо-сірий відтінок має розцвітки: голубу, сріблясту й свинцеву; темно-сірий - сиву, перламутрову і чорно-сіру; світло-сірий - сталеву і молочну. Бажані - голуба, срібляста й сива розцвітки.

6.3.3.2. Голуба розцвітка за кількісним співвідношенням питома вага білого волосу становить 55-65%, решта надто пігментований чорний волос. Білий волос довший від чорного на 15%.

6.3.3.3. Срібляста розцвітка за кількісним співвідношенням питома вага білого волосу становить 65-76%, уперемішку з чорним. Білий волос довший від чорного на 20-25%.

6.3.3.4. Свинцева розцвітка - кількісне співвідношення білого й чорного волосу рівнозначної довжини майже однакове. Чорний волос при цьому слабо пігментований, а білий має матовий блиск.

6.3.3.5. Сива розцвітка за кількісним співвідношенням характеризується значною перевагою чорного волосу над білим. Білий волос довший від чорного на 10-15%.

6.3.3.6. Перламутрова розцвітка за кількісним співвідношенням характеризується значною перевагою чорного волосу над білим. Білий волос довший від чорного на 45-50%.

6.3.3.7. Чорно-сіра розцвітка за кількісним співвідношенням має абсолютну перевагу чорного волосу над білим і значну невіривняність.

6.3.3.8. Сталева розцвітка за кількісним співвідношенням характеризується однаковою довжиною білого та чорного волосу, добрим блиском і кількісною перевагою білого волосу.

6.3.3.9. Молочна розцвітка за кількісним співвідношенням характеризується значною перевагою білого волосу із слабким блиском та більшою довжиною над чорним.

6.3.3.10. Ягнят, які не відповідають вимогам II класу та зі строкатістю на тулубі, відносять до браку. Перерозвинутих ягнят, з відсутністю пігментації на слизовій оболонці ротової порожнини і язика, з білими, позбавленими пігменту вухами, що просвічуються, з рожевими губами та повіками, з послабленою пігментацією райдужної оболонки очей, відправляють на забій.

6.3.4. Мінімальні вимоги за живою масою ягнят:

для каракульської породи - 3,5-4,0 кг;

для асканійського багатоплідного типу каракульських овець - одинаків - 4,0-4,5, двійнят - 3,5-4,0 кг;

для сокільської породи - 3,0-3,5 кг.

6.3.5. Бонітування ягнят-помісей

Ягнята-помісі, одержані від схрещування каракульських баранів із вівцематками місцевих смушкових та інших грубововних порід незалежно від кровності, підлягають класному бонітуванню.

6.3.5.1. При бонітуванні ягнят-помісей розподіляють за забарвленням і смушковими типами.

6.3.5.2. Смушки характеризуються ознаками:

волос грубуватий, недостатньо шовковистий, блиск недостатній або матовий, склоподібний;

форма завитків така сама, як і в чистопородних ягнят, але завитки менш завиті, недостатньо щільні або пухкі;

шия, голова, кінцівки ягнят вкриті слабомуаристим або незавитим волосом;

задні кінцівки вище скакального суглоба вкриті слабкими пухкими завитками, гладеньким або неприлеглим волосом;

хвіст широкий біля основи, вкорочений, закінчується ледве помітним клиноподібним, коротким чи подовженим відростком або без нього, укритий слабо завитим волосом.

6.3.5.3. Бонітування чорних ягнят сокільської породи проводиться згідно з вимогами в 2-3-денному віці ([додаток 11](#)), тварин розподіляють на класи за розміром завитків.

6.3.5.4. Бонітування сірих ягнят сокільської породи проводиться згідно з вимогами в 2-3-денному віці ([додаток 12](#)), тварин розподіляють на класи за відтінками та розцвітками.

6.3.6. Мічення ягнят

Під час бонітування ягням смушкових порід і їх помісей, залишених для вирощування, на вухах роблять відповідні вищипи, позначаючи смушковий тип, ширину завитка, клас, а сірим - відтінок і розцвітку. Ягням сірого забарвлення із жакетним і кавказьким смушковими типами вищип на вухах не роблять, решту ягнят мітять:

плоский смушковий тип - два вищипи на верхньому краї правого вуха;

ребристий смушковий тип - два вищипи на верхньому краї лівого вуха.

Ширина (розмір) завитка (тільки у чорних ягнят) на лівому вусі:

дрібний - один вищип на верхньому краї;

середній - один вищип на кінці (вилка);

крупний - один вищип на нижньому краї.

Клас (у всіх чистопородних ягнят) на правому вусі:

"еліта" - по одному вищипу на верхньому і нижньому краї;

перший - один вищип на нижньому краї;

другий - два вищипи на нижньому краї.

Відтінки сірого - на лівому вусі:

світло-сірий - один вищип на верхньому краї;

середньосірий - один вищип на кінці вуха (вилка);

темно-сірий - один вищип на нижньому краї.

Розцвітка:

голуба - додатково один вищип на нижньому краї лівого вуха;

срібляста - один вищип на верхньому краї лівого вуха.

Схеми мічення ягнят різних порід ([додатки 13-17](#)).

6.4. Бонітування овець української гірськокарпатської породи

6.4.1. При бонітуванні овець української гірськокарпатської породи проводять оцінку:

вовни відповідно до характеристики промислових сортів гірськокарпатської вовни за тониною ([додаток 18](#)); за масою (густотою), довжиною (визначається на боці за лопаткою окремо для косиці і підшерстя), тониною на боці (виражають у сортах згідно з промисловим стандартом - ГОСТ 26588-85 "Шерсть овецьєя полугрубая и грубая, немытая, мытая, сортированная");

руна за вирівняністю, закритістю руна, кількістю жиропоту та його кольором;

за живою масою, іншими ознаками, передбаченими цією Інструкцією.

При бонітуванні молодняку враховують настриг і довжину вовни за 9-місячний період росту.

6.4.2. Оцінку та добір баранчиків для вирощування на плем'я і ярки для ремонту селекційного ядра проводять відповідно до бальної оцінки ягнят за показниками живої маси і настригу вовни ([додаток 19](#)):

у 3-3,5-місячному віці при відлученні від вівцематок;

у 5-6-місячному віці дані попередньої оцінки доповнюють показником настригу пояркової вовни.

6.4.3. Оцінку за власною продуктивністю проводять:

у 13-14-місячному віці весною;

у віці 2 років за результатами індивідуального бонітування відповідно до мінімальних показників продуктивності ([додаток 20](#)).

6.4.4. Оцінку молочної продуктивності вівцематок проводять у період підсису на основі визначення приросту живої маси приплоду від народження до 20-денного віку, який множать на коефіцієнт 5. Кількість товарного молока визначають за даними подекадних контрольних доїнь.

6.4.5. Розподіл тварин на класи

6.4.5.1. Овець залежно від вираженості типу, екстер'єрно-конституціональних особливостей, розвитку та рівня продуктивності ([додаток 20](#)) поділяють на класи - "еліта", I, II.

6.4.5.2. До класу "еліта" відносять тварин за умови:

екстер'єрно-конституціональні особливості відповідають вимогам стандарту породи;

добре пристосовані до специфіки природно-кліматичних умов гірської зони Карпат;

за продуктивними ознаками суттєво переважають овець I класу.

До цього класу можна відносити тварин з окремими видатними показниками продуктивності.

6.4.5.3. До I класу відносять тварин, які характеризуються міцною конституцією, доброю пристосованістю і відповідають вимогам стандарту породи.

6.4.5.4. До II класу відносять тварин, які за живою масою чи настригом вовни не відповідають вимогам I класу, з огрубілою вовною і продуктивністю не нижче встановлених мінімальних показників.

6.4.5.5. Тварин з однорідною вовною, ослабленою конституцією, вадами екстер'єру, низькою продуктивністю вибраковують.

6.4.6. Бонітувальний ключ

Запис результатів індивідуального бонітування овець проводять відповідно до спеціальної системи шифрів та умовних позначень основних селекційних ознак ([додатки 21, 22](#)), для опрацювання даних на персональному комп'ютері.

7. Добір і підбір у вівчарстві

7.1. Основні принципи добору і підбору овець тонкорунних та напівтонкорунних порід

Селекційно-племінна робота включає індивідуальну оцінку типу й продуктивності, добір, підбір, формування селекційної структури стада.

Селекційну структуру стада створюють добором та підбором овець за продуктивністю й племінною цінністю.

У всіх господарствах виділяють:

основних баранів-плідників;

резервних баранів-плідників, які відповідають вимогам класу "еліта".

7.1.1. У селекційне ядро відбирають вівцематок за походженням, племінною цінністю, власною продуктивністю з урахуванням результатів лабораторних методів оцінки якості вовни.

7.1.1.1. Формування селекційного ядра вівцематок

При створенні селекційного ядра враховують, що:

кількість вівцематок селекційного ядра залежить від наявної кількості тварин класу "еліта", їх продуктивності і становить 10-15%. Вівцематки селекційного ядра за настригом чистої вовни повинні перевищувати елітних вівцематок стада не менше як на 30-35%.

7.1.1.2. Селекційне ядро за складом і кількістю поголів'я порівняно постійне, його поповнюють переважно за рахунок найпродуктивніших ярок, які походять від вівцематок цієї отари.

7.1.2. У племінних заводах (далі - племзавод) і племінних репродукторах (далі - племрепродуктор) з елітних вівцематок і ярок відбирають кращих для формування селекційного ядра. Решту вівцематок формують в отари за племінною цінністю - елітні, I класу.

7.1.2.1. У селекційному ядрі племзаводів проводять поглиблену селекцію, багатоступеневий добір та індивідуальний спеціальний підбір для одержання видатних тварин.

7.1.2.2. Племінну роботу у племзаводах і племрепродукторах проводять науковці за участю фахівців господарства.

7.1.3. У товарних стадах маточне поголів'я розподіляють на групи:

селекційна отара, що складається з елітних і кращих вівцематок I класу;

вівцематки I класу;

вівцематки II класу.

7.1.4. Підбір овець

Залежно від мети селекції та статусу стада (племінне або неплемінне) застосовують підбір однорідний (гомогенний) або різнорідний (гетерогенний). Це здійснюють індивідуальним чи груповим (класним) методом.

7.1.4.1. У племзаводах і племрепродукторах застосовують підбір:

індивідуальний - в отарах селекційного ядра, з урахуванням лінійної належності. При цьому керуються тим, що до вівцематок, які відповідають прийнятому в стаді напряму селекції і мають високі показники продуктивності, слід підбирати видатних баранів-плідників, щоб одержати потомство з високою племінною цінністю, тобто здійснюють однорідний (гомогенний) підбір;

індивідуальний, однорідний і різнорідний поліпшувачий - до вівцематок, які мають одну або кілька видатних ознак (добру м'ясність, високий настриг тощо), підбирають високопродуктивних баранів-лідерів;

груповий (поотарний) - в отарах решти племінних вівцематок, яких використовують для одержання племінного молодняка;

поотарний поліпшувачий - в отарах вівцематок II класу з використанням високопродуктивних баранів.

7.1.4.2. У товарних господарствах, як правило, застосовують класний (поотарний) однорідний поліпшувачий підбір з використанням високопродуктивних баранів.

7.1.4.3. У господарствах, де застосовують промислове або перемінне схрещування, на вівцематках класів "еліта" та I використовують баранів-плідників планової породи з метою одержання чистопородного молодняка (ярок). На решті вівцематок використовують баранів-плідників інших порід.

7.1.5. Розведення овець за лініями

У племзаводах і племрепродукторах для вдосконалення цінних господарсько-корисних ознак практикують розведення овець за генеалогічними та заводськими лініями.

7.1.5.1. Лінії створюють на баранів-плідників, видатних за власною продуктивністю та якістю потомства. Лінію консолідує однорідним підбором з використанням інбридингу. З одержаних потомків відбирають високопродуктивних баранів і ярків, які мають схожий з родоначальником тип, характеристику та рівень продуктивності.

7.1.5.2. Підбір овець у лініях при їх створенні і при подальшому вдосконаленні здійснюють індивідуально з урахуванням:

конституціонально-продуктивних особливостей;

родоводу;

результатів попереднього підбору.

При відмінних результатах попереднього підбору поєднання пар по змозі повторюють, а при незадовільних - коригують.

7.1.5.3. Лінія, як правило, існує поки в ній зберігаються генеалогічна структура і специфічна характеристика продуктивності та висока ефективність використання лінійних тварин для поліпшення стада, типу чи породи.

7.2. Основні принципи добору і підбору овець смушкових порід

7.2.1. У смушковому вівчарстві добір тварин проводять при бонітуванні ягнят у віці 2-3 днів.

При доборі в ягнят ураховують:

стать;

у числі кількох народився;

розвиток;

конституцію;

живу масу ягнят;

забарвлення, відтінок і розцвітку, при цьому в чорних ягнят додатково визначають інтенсивність пігментації волосу, у кольорових - вирівняність забарвлення;

смушкові типи;

розміри завитків за шириною;

форму і тип завитків;

довжину вальків;

щільність завитків;

густоту волосу;

характер шовковистості волосу;

блиск;

чіткість рисунка;

оброслість голови, ніг, черева і жирової подушки хвоста завитим волосом, що утворює рисунок;

товщину, щільність, запас шкіри;

завитість волосу;

фігурність смушка.

7.2.2. У племзаводах і племрепродукторах при доборі баранчиків на плем'я дотримуються таких вимог:

племінні каракульські баранчики повинні походити від однорідного підбору батьків за смушковими типами у межах відповідного забарвлення;

чорних каракульських баранчиків відбирають, як правило, від однорідного за забарвленням підбору чорних овець;

чорні каракульські й сокільські баранчики, одержані від різнорідного за забарвленням підбору чорних і сірих батьків, можуть бути залишені на вирощування тільки з метою використання їх на сірих вівцематках;

сірих каракульських і сокільських баранчиків відбирають тільки від однорідного за забарвленням підбору батьківських пар.

7.2.3. Відібраних на вирощування племінних баранчиків додатково переглядають й оцінюють у віці:

12-15 днів - за ступенем збереження завитків, пігментації, шовковистості, блиску волосу та розвитком;

3-4-місяців та 17-18 місяців - за розвитком і конституцією.

При оцінці баранів у віці 17-18 місяців визначають їх подальше використання. Кращих елітних баранів, які походять від висококласних батьків, відбирають для перевірки за якістю потомства.

7.2.4. У господарствах з розведення овець смушкових порід застосовують такі типи підбору:

однорідний (гомогенний) - підбір тварин, подібних за багатоплідністю смушковим типом, забарвленням, розміром завитка тощо;

різнорідний (гетерогенний) - підбір тварин, різних за багатоплідністю, смушковим типом, забарвленням, розміром завитка тощо;

споріднений - підбір тварин, споріднених між собою в будь-якому ступені. Цей тип підбору допускають тільки в племзаводах при поглибленій селекції;

неспоріднений - підбір тварин, які зовсім не споріднені між собою;

індивідуальний - підбір до кожної вівцематки певного барана-плідника, який застосовують у племзаводах при поглибленій селекції;

класний (груповий) - підбір висококласних баранів до певної групи вівцематок.

7.2.4.1. Підбір за смушковими типами, незалежно від забарвлення овець, здійснюють за схемою:

у господарствах, що спеціалізуються на виробництві каракульських смушків жакетної групи, до всіх вівцематок підбирають тільки баранів жакетного смушкового типу;

у господарствах, що спеціалізуються на виробництві каракульських смушків плоскої групи, до всіх вівцематок підбирають баранів тільки плоского смушкового типу;

у господарствах, які спеціалізуються на виробництві каракульських смушків ребристої групи, до всіх вівцематок підбирають баранів тільки ребристого смушкового типу.

7.2.4.2. Баранів кавказького смушкового типу не допускають до відтворення. До вівцематок кавказького смушкового типу підбирають баранів жакетного, плоского та ребристого смушкових типів. У господарствах, які спеціалізуються на виробництві сірих смушків, застосовують різнорідний підбір чорних та сірих овець і однорідний підбір сірих овець. У стадах помісних і смушкових овець застосовують вбирне схрещування з асканійськими багатоплідними каракульськими баранами.

7.2.4.3. При підборі для парування якість баранів-плідників повинна бути значно вищою, ніж підібраних до них вівцематок.

7.3. Основні принципи добору і підбору овець української гірськокарпатської породи

Основне завдання добору полягає в тому, щоб залишити для подальшого розведення тварин, які відповідають обраному напрямку селекції, що вирішується у процесі всебічної оцінки продуктивних і племінних якостей овець. Для цього необхідно проводити:

оцінку баранів за походженням та власною продуктивністю;

оцінку і формування маточного поголів'я згідно з племінною цінністю;

оцінку та формування груп молодняку за їх подальшим призначенням.

7.3.1. У племзаводах і племрепродукторах маточні отари залежно від продуктивності й племінної цінності поділяють на групи:

селекційне ядро;

племінна група;

товарна група.

7.3.2. У селекційне ядро та племінну групу овець відбирають за походженням і на основі даних індивідуального бонітування, обліку живої маси та настригу вовни. У товарну групу добір проводять за даними класного бонітування, живої маси та настригу вовни.

7.3.3. На товарних фермах маточне поголів'я формують у групи:

селекційна група, яка складається з елітних і кращих вівцематок I класу;

товарна група - з інших вівцематок I та II класів.

7.3.4. Добір і оцінка баранів проводяться відповідно до пункту 7.1 цієї Інструкції.

Добір баранчиків для вирощування на плем'я проводять поетапно.

7.3.4.1. Попередній добір у 3-3,5-місячному віці (при відлученні від вівцематок). Ураховують:

походження ягнят;

вираженість типу;

живу масу;

якість вовни (будову руна, густоту, довжину, вирівняність, наявність сухого і мертвого волосу).

7.3.4.2. Відбирають баранчиків від високопродуктивних елітних вівцематок селекційного ядра, у яких:

жива маса відповідає показникам стандарту згідно з бальною оцінкою ягнят за показниками живої маси ([додаток 19](#));

пропорційна будова тулуба, типова для даного стада чи внутріпородного типу;

вовновий покрив з чітко вираженою косичною будовою;

косички дрібні й середні, м'які, злегка хвилясті, однакові за величиною та будовою на лопатці, боці і стегні;

колір вовни білий, без пророслих кольорових волокон;

сухий та мертвий волос відсутні.

Тварин зі штапельною, штапельно-косичною будовою руна і з довгими грубими косицями, які розпадаються до самої основи, вибраковують.

7.3.4.3. У 5-6-місячному віці дані попередньої оцінки доповнюють показниками настригу пояркової вовни, який відповідає вимогам бальної оцінки ягнят за показниками настригу вовни ([додаток 19](#)).

У 13-14-місячному віці оцінку за власною продуктивністю перед племінним використанням проводять весною за результатами індивідуального бонітування і стриження з урахуванням мінімальних показників продуктивності овець ([додаток 20](#)), конституціональними особливостями, вираженістю типу і статевого диморфізму.

7.3.4.4. Остаточну оцінку за власною продуктивністю проводять у віці 2 років.

7.3.5. Добір овець у селекційне ядро

7.3.5.1. Формування селекційного ядра:

попередній добір вівцематок у селекційне ядро проводять на основі даних індивідуального бонітування;

остаточний добір - за показниками продуктивності в 2-річному віці після першого ягніння.

7.3.5.2. Вимоги до добору вівцематок:

міцна конституція;

добра відтворна здатність;

пристосованість до умов відгінно-пасовищного утримання;

висока якість вовни. За вовновою продуктивністю тварини перевищують вимоги стандарту I класу на 20-25%.

Загальна кількість вівцематок селекційного ядра не повинна бути меншою розміру отари, яка формується при виході на полонини (350-500 вівцематок).

Вівцематок, від яких протягом двох років підряд не одержали приплід (ялових), у селекційне ядро не відбирають.

7.3.5.3. Селекційне ядро формують за принципом закритого стада - для ремонту використовують ярок, одержаних від вівцематок цієї самої групи, за винятком переведення високопродуктивних тварин із групи племінних вівцематок.

7.3.5.4. Добір ярок для ремонту селекційного ядра проводять поетапно:

попередній добір у 3-3,5-місячному віці (при відлученні від вівцематок). Ураховуючи походження, типовість, живу масу (відповідають вимогам стандарту породи), якістю вовнового покриву;

у віці 5-6-місяців проводиться попередня оцінка вовнової продуктивності за настригом пояркової вовни;

у віці 13-14-місяців проводиться оцінка за власною продуктивністю за результатами індивідуального бонітування і стриження відповідно до мінімальних показників продуктивності ([додаток 20](#)).

7.3.6. Підбір - індивідуальний і груповий. Оптимальним вважається співвідношення баранів і вівцематок на період парування 1:20.

7.3.6.1. Різномірний підбір використовують для одержання тварин з новим поєднанням селекційних ознак. Це досягається підбором тварин, які різняться між собою за розвитком певних ознак у межах одного стада, або ж завезенням плідників з іншого господарства, у якому інший напрям селекції.

7.3.6.2. Однорідний підбір переважно застосовують у племінних заводах та племінних репродукторах. Підбір спрямований на одержання найбільш продуктивного потомства, що відповідає обраному напрямку селекції. Цінніших вівцематок (селекційне ядро) утримують в отарах якомога меншого розміру. Це дає можливість закріпити за ними найкращих за продуктивністю елітних баранів-плідників.

7.3.6.3. Групу племінних вівцематок використовують для одержання племінних ярок шляхом однорідного підбору з використанням елітних баранів-плідників бажаного типу.

7.3.6.4. В товарній групі і товарних стадах проводять однорідний поліпшувачий підбір.

7.3.7. Для запобігання позаплановому спорідненому розведенню (стихійному інбридингу) регулярно (через кожні два роки) замінюють баранів-плідників або здійснюють їх ротацію у межах господарства між отарами чи бригадами.

7.4. Перевірка баранів за якістю потомства

7.4.1. Баранів-плідників племзаводів, племрепродукторів і підприємств (об'єднань) з племінної справи у тваринництві (далі - племпідприємство) щорічно оцінюють за якістю потомства, починаючи з 1-1,5-річного віку.

В основу добору баранів для оцінки за якістю потомства покладається висока власна продуктивність з урахуванням походження плідників та продуктивності їх предків.

7.4.2. У племзаводах і племрепродукторах баранів оцінюють на вівцематках власного стада. Баранів племпідприємств оцінюють на стадах вівцематок тих господарств, де їх будуть використовувати.

7.4.3. Для оцінки кожного плідника потрібно мати на час основного бонітування молодняку не менше 25 потомків однієї статі (ярок).

7.4.4. В обмеженій за чисельністю селекційній групі вівцематок допускається оцінка генотипу кожного барана не менше як за 10 потомками.

7.4.5 Баранів-плідників, вівцематок селекційного ядра та їх потомство забезпечують достатньою і повноцінною годівлею та необхідними умовами утримання й догляду.

7.4.6. Потомство кожного барана оцінюють:

при народженні;

при відлученні;

у віці 13-14 місяців.

Окремі селекційні ознаки з віком ягнят змінюються, тому необхідна багатоступенева оцінка. Потомство однієї статі від баранів-плідників, яких оцінюють в одній отарі вівцематок, вирощують після відлучення до першого стриження в однакових умовах.

7.4.7. Спадкові якості плідників визначають шляхом порівняння продуктивності дочок кожного барана з продуктивністю ровесниць або продуктивності дочок і матерів в однаковому віці.

Барана вважають поліпшувачем, якщо його потомство за показниками продуктивності достовірно перевищує породні вимоги і має високу (не менше 80%) питому вагу тварин, що відповідають бажаному типу ("еліта" і I клас).

7.4.8. Баранів-поліпшувачів інтенсивно використовують згідно з планами племінної роботи окремих господарств і з породою в цілому.

7.4.9. Барана-плідника слід вибраковувати, якщо його потомство достовірно відрізняється від ровесниць високою питомою вагою тварин з ніжною конституцією, кольоровою і перерозвинутою вовною, вадами екстер'єру та іншими недоліками.

7.4.10. При оцінці баранів-плідників смушкових порід чорного і сірого забарвлення враховують такі ознаки:

питому вагу багатоплідного приплоду (двійні, трійні) до загальної кількості приплоду;

питому вагу ягнят класів "еліта" та I до загальної кількості приплоду;

питому вагу тих смушкових типів, до яких відносяться барани-плідники, що перевіряються;

чіткість рисунка;

співвідношення довгих і коротких завитків на смушку;
добре виражений блиск і шовковистість волосу;
питому вагу ягнят у потомстві з однотипними смушковими якостями;
фігурність смушка в ягнят сокільської породи.

8. Особливості племінної роботи в господарствах з різним статусом

8.1. Організація племінної роботи в племінних заводах

8.1.1. Основні завдання племзаводу:

удосконалення племінних і продуктивних якостей стада, подальший розвиток цінних особливостей, властивих даному заводу, шляхом проведення поглибленої селекції;

удосконалення існуючих і виведення нових ліній. Для відтворення стада у племзаводі використовують баранів тільки з власного господарства, але в окремих випадках, при необхідності поліпшення окремих селекційних ознак, використовують баранів-плідників іншої породи або з інших племзаводів даної породи;

одержання та вирощування висококласного племінного молодняку для поповнення власного стада і реалізації племпідприємствам, племрепродукторам.

8.1.2. Застосовується метод чистопородного розведення при використанні баранів-плідників власної репродукції (використання баранів-плідників з інших племзаводів допускається в окремих випадках).

У племзаводі щорічно здійснюють:

індивідуальне бонітування овець різних статевих-вікових груп;

перегляд і уточнення комплексної оцінки основних баранів-плідників і вівцематок селекційного ядра, індивідуальний облік продуктивності, багатоступеневий добір та індивідуальний підбір тварин;

відбір зразків вовни баранів-плідників, ремонтних баранів, вівцематок і ярків селекційного ядра для: визначення тонини вовни в мікрометрах та її вирівняності за тониною у штапелі та по руну, виходу чистої вовни, якості й кольору жиропоту, інших показників;

добір баранів і ярків для поповнення власного стада й реалізації на плем'я;

оцінка ягнят при народженні, відлученні, формування отар молодняку, залишеного для вирощування на плем'я;

формування маточних отар з ярків віком 1,5 року, поповнення вівцематок селекційних отар;

проведення генетичної експертизи походження тварин;

підготовка баранів для одержання сперми, розробка й здійснення плану підбору овець у заводському стаді;

організація достатньої і повноцінної годівлі тварин та утримання відповідно до зооветеринарних норм.

8.2. Організація племінної роботи в племінних репродукторах

8.2.1. Племінна робота спрямована на вирощування та реалізацію на плем'я в інші господарства високопродуктивних ярок міцної конституції, типових для породи.

У племінних стадах племрепродукторів для парування з вівцематками використовують баранів-плідників тільки даної породи, завезених з племзаводів.

8.2.2. Племінна робота в племрепродукторах спрямована на безперервне вдосконалення племінних та продуктивних якостей тварин. При чистопородному розведенні застосовують різні прийоми племінної роботи:

перший - використання для парування у стаді племрепродуктора баранів-плідників із племзаводів та перетворення його в дочірнє стадо цього племзаводу;

другий - використання у стаді баранів-плідників із різних племзаводів для одержання тварин з високою продуктивністю;

третій - добір і підбір у напрямі типізації стада, створення та розвиток нових цінних якостей. Зміст і методика роботи в цьому випадку будуть такі самі, як у племзаводах.

8.2.3. У деяких племрепродукторах може бути доцільним застосування ввідного схрещування за особливими планом та методикою.

8.3. У племзаводах і племрепродукторах племінну роботу виконує зоотехнічний персонал господарства відповідно до плану селекційно-племінної роботи, який є складовою частиною плану племінної роботи з породою в цілому.

8.4. Організація племінної роботи в товарних господарствах

8.4.1. Головне завдання розведення овець у товарних господарствах - одержання більшої кількості та кращої якості продукції вівчарства.

Тому в товарних стадах застосовують як чистопородне розведення, так і схрещування овець.

8.4.2. При чистопородному розведенні з метою підвищення продуктивних якостей товарних овець доцільно використовувати баранів-плідників тієї самої породи з різних племінних господарств і племзаводів. Це дасть змогу одержувати високопродуктивних тварин, які поєднують цінні властивості різних племінних стад.

Спорідненого розведення овець у товарних господарствах не допускають.

8.4.3. Схрещування тварин - один із найефективніших засобів швидкого підвищення продуктивності користувальних тварин і поліпшення якості продукції. При схрещуванні необхідно використовувати баранів-плідників таких порід, які забезпечують одержання потомства з високою продуктивністю та добре пристосованого для розведення у даних природних умовах.

8.4.4. У товарних господарствах щорічно проводять:

класне бонітування всіх ярок;

перегляд за ключем індивідуального бонітування баранів-плідників;

придбання високопродуктивних чистопородних елітних баранів з племінних господарств відповідно до потреби або замовлення племпідприємствам на одержання необхідної кількості племінних баранів на період парування (осіменіння) вівцематок;

організацію впровадження штучного осіменіння маточного поголів'я овець, що дає змогу повніше використовувати кращих баранів-плідників з метою якісного поліпшення стада;

добір в окрему селекційну отару елітних і кращих вівцематок I класу, від яких передбачено вирощування ремонтних ярок для поповнення власного стада;

перегляд усього дорослого поголів'я овець (у тому числі валахів) з метою вибраковування старих тварин та з низькою вовноюю продуктивністю;

проведення індивідуального обліку в селекційній отарі вівцематок;

поотарний облік настригу вовни (немитої і чистої), її кількості та якості;

проведення контрольних зважувань овець;

поотарний облік результатів ягніння вівцематок;

формування отар на основі даних бонітування, при цьому кожна отара повинна бути вкомплектована тваринами однієї породи, класу, статі та віку;

поотарне призначення баранів-плідників для парування (осіменіння) вівцематок з урахуванням їх класу та продуктивності;

організація достатньої і повноцінної годівлі овець для забезпечення високої продуктивності з низькою собівартістю продукції.

8.5. Організація племінної роботи на підприємствах (об'єднаннях) з племінної справи у тваринництві

8.5.1. Для успішного проведення цієї роботи на кожному племпідприємстві необхідно мати відповідно до потреби групу племінних баранів-плідників класу "еліта", яких використовують для осіменіння вівцематок у господарствах усіх форм власності. Племпідприємства комплектують заводськими елітними баранами з високою власною продуктивністю, одержаними від видатних за продуктивністю батьків, перевіреними за якістю потомства і визнаними вірогідними поліпшувачами, за кількістю, що в два рази переважає потребу. Баранів-плідників перевіряють за якістю потомства у господарствах з налагодженим племінним обліком. Ярок, одержаних від цих баранів, вирощують в одній отарі при повній забезпеченості їх кормами.

8.5.2. Для осіменіння вівцематок за кожним господарством відповідно до плану підбору щорічно закріплюють баранів-плідників згідно із селекційними програмами. З метою запобігання спорідненому розведенню необхідно через кожні два роки проводити заміну баранів-плідників.

8.5.3. Племінна робота зводиться до:

щорічного бонітування баранів-плідників;

індивідуального обліку настригу вовни та живої маси (навесні та восени) всіх баранів-плідників;

комплексного дослідження зразків вовни баранів-плідників у лабораторних умовах;

складання і здійснення плану проведення осіменіння (парування) овець та закріплення баранів-плідників з урахуванням класу і продуктивності вівцематок у господарствах зони обслуговування, а також до аналізу результатів використання плідників у попередні роки;

підготовки баранів-плідників для одержання сперми й оцінки якості сперми перед проведенням штучного осіменіння вівцематок;

бонітування молодняку, одержаного від баранів-плідників цього самого племпідприємства;

контролю за вирощуванням молодняку в господарствах зони його діяльності;

використання плідників, що пройшли генетичну експертизу походження;

використання видатних баранів-плідників, перевірених за якістю потомства і визнаних поліпшувачами з максимальним навантаженням.

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
	Додаток 1 до пункту 4.1.3.6 Інструкції з бонітування овець

ГРАДАЦІЇ ТОНІНИ ВОВНИ

Межі якостей тонини вовни		Переведення якості тонини вовни та їх проміжних градацій у мікрометри	
якість	мкм	якість	мкм
80	14,5-18,0	80	16
		80-70	18

70	18,1-20,5	70	20
		70-64	21
64	20,6-23,0	64	22
		64-60	23
60	23,1-25,0	60	24
		60-58	25
58	25,1-27,0	58	26
		58-56	27
56	27,1-29,0	56	28
		56-50	29
50	29,1-31,0	50	30
		50-48	31
48	31,1-34,0	48	32
46	34,1-37,0	46	36
44	37,1-40,0	44	38
40	40,1-43,0	40	42
36	43,1-55,0	36	49
32	55,1-67,0	32	61

**Начальник
Департаменту ринків
продукції тваринництва
з Головною державною**

Д.М. Микитюк

племінною інспекцією	
	Додаток 2 до пункту 6.2.2 Інструкції з бонітування овець

**МІНІМАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ
продуктивності молодняку у віці 12 місяців овець тонкорунних і
напівтонкорунних порід**

Порода і тип овець	Жива маса, кг				Настриг чистої вовни, кг			
	баранчики		ярки		баранчики		ярки	
	еліта	I клас	еліта	I клас	еліта	I клас	еліта	I клас
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тонкорунні породи вовново-м'ясного напрямку:								
асканійська	52	48	42	40	3,2	2,8	2,5	2,2
м'ясо-вовнового напрямку:								
прекос	55	50	44	40	2,5	2,3	1,9	1,7
мерино-фляйш	55	53	44	40	2,5	2,3	2,0	1,8
полварс	52	48	42	38	2,7	2,5	2,3	2,0
Напівтонкорунні породи								
цигайська:	47	43	39	34	2,5	2,2	2,1	1,8
приазовський тип	48	45	40	36	2,6	2,4	2,2	2,0
кримський тип	45	42	38	34	2,4	2,2	2,0	1,8
асканійська м'ясововнова з кросбредною вовною:	50	46	44	40	3,0	2,6	2,4	2,1
асканійські кросбреди	52	48	44	40	3,0	2,6	2,4	2,1
асканійський тип чорноголових	55	50	44	40	3,0	2,6	2,4	2,1

овець з кросбредною вовною								
одеський тип	50	46	44	40	3,0	2,6	2,4	2,1
буковинський тип	50	46	44	40	3,0	2,6	2,4	2,1
дніпропетровський тип	48	45	42	38	2,8	2,5	2,3	2,0
харківський тип м'ясововнових овець	50	45	38	35	2,8	2,3	2,2	2,0
ромні-марш	45	42	3,6	33	2,6	2,3	2,3	2,0
чорноголові та темнооголові	55-50	50-45	44-42	40-38	2,0	1,8	1,6	1,4
північнокавказька	50	45	42	38	2,7	2,3	2,0	1,8
Порода і тип овець	Довжина вовни, см			Тонина вовни, якість				
	еліта	І клас		баранчики		ярки		
1	10	11		12		13		
Тонкорунні породи								
вовново-м'ясного напрямку:								
асканійська	10,0	9,0		64 - 58		64 - 60		
м'ясо-вовнового напрямку:								
прекос	10,0	9,0		64 - 60		64 - 60		
мерино-фляйш	10,0	9,0		64 - 60		64 - 60		
полварс	11,0	9,5		60 - 58		60 - 64		
Напівтонкорунні породи								
цигайська:	11,0	9,0		56 - 49		56 - 46		
приазовський тип	11,0	10,0		56 - 46		56 - 46		
кримський тип	10,0	9,0		56 - 46		56 - 46		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тонкорунні породи								
вовново-м'ясного напрямку:								
асканійська	90	80	55	50	6,5	5,5	2,8	2,5
м'ясо-вовнового напрямку:								
прекос	90	80	55	50	5,5	5,0	2,4	2,1
мерино-фляйш	90	80	55	52	5,5	5,3	2,4	2,2
полварс	85	80	53	50	5,8	5,5	2,5	2,3
Напівтонкорунні породи								
цигайська:	88	79	53	48	4,7	4,3	2,3	2,1
приазовський тип	90	80	55	50	5,0	4,5	2,5	2,2
кримський тип	85	78	50	47	4,5	4,0	2,2	2,0
асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною:	85	80	55	50	5,0	4,5	2,5	2,3
асканійські кросбреди	90	85	55	50	5,5	5,0	2,8	2,5
асканійський тип чорноголових овець з кросбредною вовною	90	85	60	55	5,0	4,5	2,5	2,3
одеський тип	85	80	55	50	5,0	4,5	2,5	2,3
буковинський тип	85	80	55	50	5,0	4,5	2,5	2,3
дніпропетровський тип	85	80	53	50	5,0	4,5	2,4	2,2
харківський тип м'ясо-вовнових овець	85	80	53	50	5,0	4,5	2,5	2,3
ромні-марш	80	75	55	50	4,5	4,0	2,5	2,3
чорноголові та темноголові	90	80	55	50	3,0	2,7	1,8	1,6

північнокавказька	85	80	55	50	5,0	4,5	2,5	2,3
Порода і тип овець	Довжина вовни, см			Тонина вовни, якість для класів еліта і I				
	еліта	I клас	барани		вівцематки			
1	10	11	12		13			
Тонкорунні породи								
вовново-м'ясного напрямку:								
асканійська	9,0	8,0	60 - 58		64 - 60			
м'ясо-вовнового напрямку:								
прекос	9,5	8,0	60 - 56		64 - 60			
мерино-фляйш	9,5	8,0	60 - 58		64 - 60			
полварс	10,5	9,5	60 - 58		64 - 60			
Напівтонкорунні породи								
цигайська:	10,0	8,0	50 - 44		58 - 46			
приазовський тип	10,0	9,0	50 - 44		56 - 46			
кримський тип	9,0	8,0	50 - 44		58 - 46			
асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною:	12,0	11,0	56 - 44		58 - 46			
асканійські кросбреди	12,0	11,0	56 - 44		58 - 46			
асканійський тип чорноголових овець з кросбредною вовною	12,0	11,0	56 - 44		58 - 46			
одеський тип	12,0	11,0	56 - 44		58 - 46			
буковинський тип	12,0	11,0	56 - 44		58 - 46			
дніпропетровський тип	10,0	9,0	56 - 48		58 - 50			

харківський тип м'ясо-вовнових овець	12,0	11,0	56 - 44	58 - 46
ромні-марш	12,0	11,0	48 - 44	50 - 44
чорноголові та темнооголові	10,0	9,0	56 - 46	58 - 48
північнокавказька	11	10	56 - 48	58 - 50
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією		Д.М. Микитюк		
		Додаток 4 до пунктів 6.2.2.5 Інструкції з бонітування овець		

**МІНІМАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ
продуктивності ягнят тонкорунних і напівтонкорунних порід**

Порода і тип овець	Жива маса (кг) у віці						Довжина вовни (см) у віці	
	2 місяців		100 днів		8 місяців		100 днів	8 місяців
	барани	ярки	барани	ярки	барани	ярки		
Тонкорунні породи								
вовново-м'ясного напрямку:								
асканійська	15	14	19	18	30	28	3,5	6,0
м'ясо-вовнового напрямку:								
прекос	16	15	20	19	31	29	3,5	6,0
мерино-фляйш	16	15	20	19	31	29	3,5	6,0
полварс	16	15	20	19	31	29	4,0	6,0

Напівтонкорунні породи								
цигайська:	15	14	19	18	30	28	3,5	6,0
приазовський тип	16	15	20	19	31	29	4,0	7,0
кримський тип	15	14	19	18	30	28	3,5	6,0
асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною:	15	15	20	19	30	29	4,5	9,0
асканійські кросбреди	16	15	20	19	31	29	5,0	10,0
асканійський тип чорноголових овець з кросбредною вовною	17	16	21	20	32	30	4,5	9,5
одеський тип	16	15	20	19	31	29	4,5	9,0
буковинський тип	16	15	20	19	31	29	4,5	9,0
дніпропетровський тип	15	14	19	18	30	28	4,0	8,0
харківський тип м'ясо-вовнових овець	15	14	19	18	30	28	4,5	9,0
ромні-марш	14	13	18	17	29	27	5,0	10,0
чорноголові та темнооголові	15	14	19	18	30	28	3,5	7,0
північнокавказька	15	14	19	18	30	28	4,5	9,0
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією		Д.М. Микитюк						
					Додаток 5 до пункту 6.2.5 Інструкції з бонітування овець			

**БОНІТУВАЛЬНИЙ КЛЮЧ
для овець тонкорунних і напівтонкорунних порід**

Шифр ознаки	Селекційні ознаки	Умовні позначення ознак	Оцінка за селекційні ознаки, балів
1	2	3	4
11	Тип і складчастість шкіри		
	тварини з малим запасом шкіри і без складок	C-	3
	тварини з підвищеним запасом шкіри або багатоскладчасті	C+	4
	тварини з нормальним запасом шкіри (1 - 2 складки) на шії й дрібні - на тулубі	C	5
21	Густота вовни (бік і спина)		
	рідка і не відповідає стандарту породи	M-	2
	задовільна	M	3
	густа	M+	4
	дуже густа	MM	5
	Довжина вовни, см нерозтягнутого штапелю або косиці*		
31	на боці за лопаткою		
32	на спині		до 0,5
33	на череві		
41	Звивистість вовни		
	висока, може переходити у маркіртну, визначають на боці і спині візуально	3+	2

	змитий характер звивистості, завитки відсутні або проглядаються слабо	З-	3
	завитки бажаної форми, добре проглядаються, але нечітко виражені	З	4
	завитки рівномірно і чітко виражені по всій довжині штапелю	Зч (чітка)	5
51	Тонина вовнових волокон на боці окомірно у якості або в лабораторних умовах у мікрометрах (мкм; додаток 1)		
61	Вирівняність вовни в руні		
	вовна неvirівняна, різниця між товщиною волокон на боці та стегні вище двох якостей або 4 мкм	В-	3
	вовна virівняна, різниця між товщиною волокон на боці й стегні - одна якість або від 2 до 4 мкм	В	4
	вовна добре virівняна, різниця між товщиною волокон на боці та стегні в межах однієї якості або менше 2 мкм	В+	5
62	Вирівняність вовни в штапелі	vv	2
	значна неvirівняність - над штапелем виступають товстіші волокна	-В-	
	неvirівняна значна кількість у штапелі волокон - "перебіжчиків"	v -В-	3
	virівняна в штапелі - зустрічаються волокна "перебіжчики"	-В-	4
	virівняна відмінно - без волокон "перебіжчиків"	-В-	5
	Жиропіт		
71	Кількість жиропоту		
	недостатня	Ж-	3

	надлишок	Ж+	4
	нормальні кількість і якість	Ж	5
72	Колір жиропоту		
	жовтий	Ж	2
	кремовий	К	3
	світлий	С	4
	білий	Б	5
81	Пружність вовни		
	недостатня	П-	3
	середня	П	4
	висока	П+	5
91	Блиск вовни		
	відсутній	БВ	2
	слабкий	Б-	3
	нормально виражений	Б	4
	люстровий	Б+	5
101	Міцність кістяка		
	ніжний	КН	3
	масивний, грубий	КГ	4
	міцний, добре розвинутий, але не грубий	К	5

111	Величину і м'ясність тварини		
	посередня		3
	добра		4
	відмінна		5
121	Екстер'єр, балів**	Максимум 5	
131	Оброслість спини і черева, балів	Максимум 5	
	Жива маса у відповідному віці, кг		
141	при народженні (1-2 дні)	До 0,1	
142	при відлученні у 2-4 міс.	До 1	
143	у 12 міс.	До 1	
144	у 18 міс.	До 1	
145	у 2,5 року	До 1	
	Настриг вовни, кг		
151	неминої (у фізичній масі) маса всієї настриженої вовни річного росту без кізячної	До 0,1	
152	Вихід чистої вовни, %	До 0,1	
153	Настриг чистої вовни, кг	До 0,1	
161	Клас тварини		
	еліта		5
	I клас		4
	II клас		4

	III клас (помісі)		2
	IV клас (помісі)		1
	брак		0

* Вимірюється лінійкою.

** Визначають на основі сукупної оцінки розвитку окремих статей.

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 6 до пункту 6.2.5 Інструкції з бонітування овець	

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ТА ШИФРИ порід і типів овець

Порода, тип овець	Умовні позначення	Шифр
Тонкорунні породи		
асканійська	АС	1101
прекос	ПР	1102
мерино-фляйш	МФ	1103
полварс	ПО	1104
Напівтонкорунні породи		
цигайська:		
приазовський тип	ЦП	1201

кримський тип	ЦК	1202
асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною:		
асканійські кросбреди	АК	1203
асканійський тип чорноголових овець з кросбредною вовною	АЧ	1206
одеський тип	АМО	1207
буковинський тип	АМБ	1208
дніпропетровський тип	АМД	1209
харківський тип	ХТМВ	1210
чорноголові та темнооголові вівці	ЧГ	1211
північнокавказька	ПК	1212
ромні-марш	РМ	1213
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк	
Додаток 7 до пункту 6.2.5 Інструкції з бонітування овець		

ГРАДАЦІЇ, СИМВОЛИ ТА ШИФРИ *
селекційного призначення пробонітованих овець

Шифр	Селекційні градації баранів-плідників і ремонтних баранів	Символи градації	Оцінка градації, балів	Шифр	Селекційні градації вівцематок і ярок	Символи градації	Оцінка градації, балів
171	Основний	БО	5	172	Селекційне ядро	СЯ	5

	Резервний	БР	4		Ремонтні	Р	4
	Племреалізація	БПР	3		Селекційні	С	3
	Пробники	БП	2		Племреалізація	ПП	2
	Брак	Б	1		Брак	Б	1

* Залежно від категорії господарства і завдань селекційно-племінної роботи зі стадом можуть бути використані інші умовні позначення.

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 8 до пункту 6.3.1 Інструкції з бонітування овець	

**МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ
у віці 2 місяців, 100 днів та 8 місяців для племінних ягнят
смушкових порід**

Шифри, порода і тип овець		Жива маса (кг) у віці					
		2 місяців		100 днів		8 місяців	
		баранчики	ярки	баранчики	ярки	баранчики	ярки
КР - 1401	каракульська	15	14	19	18	29	28
АБК - 1402	асканійський породний тип багатоплідних каракульських овець	16	15	20	19	30	29
СК - 1403	сокільська	14	13	18	17	28	27
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною							

племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 9 до пункту 6.3.2 Інструкції з бонітування овець	

ВИМОГИ
при бонітуванні чорних ягнят асканійського багатоплідного типу
каракульських овець та каракульської породи у 2-3-денному віці

Смушко-ві типи	Клас	Ширина завитка	Типи, форма і розмір завитків			Щільність завитків	Густота волосу	Характер шовковистості волосу	Блиск волосу	Чіткість рисунка смушка	Товщина, щільність, запас шкіри	Оброслість	Конституція	Відповідність класу ягняти сорту його смушка
			на крижах	на спині	на боках									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
жакетний	еліта	середній	вальок довгий	вальок довгий	вальок середній, короткий, біб	щільні	густих	шовковистий	сильний, нормальний	чіткий	щільна, тонка, потовщена вільна	добра	міцна	краща частина жакет I
жакетний	еліта	дрібний	вальок довгий, гривка вузька	вальок довгий, гривка вузька	вальок середній, гривка вузька	щільні	густих	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка, потовщена вільна	добра	міцна, ніжна	краща частина кирпук
жакетний	I	середній	вальок середній, короткий	вальок середній, короткий	вальок короткий, біб	щільні, недостатньо щільні	густих	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка, потовщена	добра	міцна	жакет I, жакет московський
жакетний	I	дрібний	вальок довгий, середній	вальок довгий, середній	вальок короткий, гривка вузька	щільні	густих	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка	добра	ніжна	кирпук
жакетний	I	крупний	вальок довгий, середній, короткий	вальок довгий, середній, короткий	біб	щільні, недостатньо щільні	густих	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка, потовщена	добра	груба, міцна	жакет товстий
жакетний	II	середній	вальок короткий, біб, гривка вузька	вальок короткий, біб, гривка вузька	біб	недостатньо щільні	недостатньо густих	недостатньо шовковистий	нормальний, недостатній	чіткий, недостатньо чіткий	щільна, пухка, тонка, потовщена	середня	міцна	жакет II
ребристий	еліта	середній	вальок ребристий довгий,	вальок ребристий довгий,	вальок ребристий довгий,	щільні	густих	шовковистий	сильний, нормальний	чіткий	щільна, тонка	добра	міцна, ніжна	краща частина ребристих

			гривка вузька	гривка вузька	гривка вузька									й тонкий I
ребристий	I	середній	вальок ребристий середній, гривка вузька	вальок ребристий середній, гривка вузька	вальок ребристий середній, гривка вузька, ласи	щільні	густий	шовковистий, недостатньо шовковистий	нормальний, недостатній	чіткий	щільна, тонка	середня, недостатня	міцна	ребристий тонкий I
ребристий	II	середній, дрібний	гривка вузька, вальок ребристий короткий	гривка вузька, вальок ребристий короткий	гривка вузька, ласи	щільні, недостатньо щільні	густий	шовковистий, недостатньо шовковистий	нормальний, скловидний	чіткий, недостатньо чіткий	щільна, пухка, потовщена, товста	недостатня	міцна, груба	ребристий тонкий II
ребристий	II	крупний	вальок ребристий короткий, гривка широка, біб, ласи	вальок ребристий короткий, гривка широка, біб, ласи	вальок ребристий короткий, гривка широка, біб, ласи	недостатньо щільні	густий	шовковистий, недостатньо шовковистий	нормальний, недостатній	чіткий, недостатньо чіткий	щільна, пухка, потовщена, товста	недостатня	міцна, груба	ребристий товстий I, ребристий товстий II
плоский	еліта	середній	вальок плоский, довгий	вальок плоский, довгий	вальок плоский, середній	щільні	густий	сильно шовковистий, шовковистий	сильний, нормальний	чіткий	щільна, тонка	недостатня	міцна, ніжна	краща частина плоский тонкий I
плоский	I	середній, крупний	вальок плоский середній, короткий	вальок плоский середній, короткий	вальок плоский короткий, гривка, ласи	щільні	густий	шовковистий	нормальний	чіткий, недостатньо чіткий	щільна тонка, потовщена	недостатня	міцна, ніжна	плоский тонкий I, плоский товстий I
плоский	II	середній, крупний	вальок плоский короткий, гривка	вальок плоский короткий, гривка	біб	недостатньо щільні	густий, недостатньо густий	шовковистий, недостатньо шовковистий	нормальний, недостатній	недостатньо чіткий	потовщена, пухка	недостатня	міцна	плоский II
кавказький	II	крупний	вальок короткий, біб, гривка	вальок короткий, біб, гривка	біб	щільні, недостатньо щільні	густий	шовковистий, недостатньо шовковистий	нормальний, недостатній	чіткий, недостатньо чіткий	щільна, пухка, потовщена, товста	недостатня	міцна, груба	кавказький товстий I
кавказький	II	середній	вальок середній, короткий, біб	вальок середній, короткий, біб	гривка, горошок, кільце	недостатньо щільні	густий	недостатньо шовковистий	недостатній	недостатньо чіткий	пухка, потовщена, тонка	недостатня	міцна, груба	кавказький тонкий I
кавказький	II	дрібний	вальок короткий, біб, гривка	вальок короткий, біб, гривка	горошок	недостатньо щільні	недостатньо густий	недостатньо шовковистий, грубий	недостатній, матовий, скловидний	недостатньо чіткий, невизначений	пухка, тонка	недостатня	ніжна	фльора

	бра к	дріб ний, серед ній, круп ний	горошок, штопор, кільце, деформов аний	горошок, штопор, кільце, деформов аний	горошок, штопор, кільце, деформов аний	пухкі	рідкий	недостатн ьо шовковис тий, грубий	матовий, скловид ний	невизнач ений	пухка, тонка, товста	недоста тня	міцна, ніжна, груба	Ш
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією								Д.М. Микитюк						
								Додаток 10 до пункту 6.3.3 Інструкції з бонітування овець						

ВИМОГИ
при бонітуванні сірих ягнят асканійського багатоплідного типу
каракульських овець та каракульської породи у 2-3-денному віці

Смуш кові типи	Клас	Відтінок і розцвітк а смушка	Вирівня ність відтінк у та розцвіт ки	Шир ина завит ка	Типи, форма і розмір завитків			Щільні сть завиткі в	Густот а волосу	Характе р шовкови стості волосу	Блиск волосу	Чіткість рисунка смушка	Товщ ина, щільні сть, запас шкіри	Оброс лість	Консти туція	Відпові дність класу ягняти сорту його смушка
					на крижах	на спині	на боках									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
жакет ний	елі та	середньо сірий, голуба, срібляст а, темно сірий, сива	вирівня на	серед ній	вальок довгий	вальок довгий	вальок середній , коротки й, біб	щільні	густий	шовкови стий	нормал ьний	чіткий	щільн а потов цена	добра	міцна	краща частина жакет I
жакет ний	I	середньо сірий, голуба, срібляст а, світло сірий, сталева, темно сірий, сива	вирівня на	серед ній, круп ний	вальок середній , коротки й	вальок середній , коротки й	біб, гривка	щільні	густий	шовкови стий	нормал ьний	чіткий	щільн а потов цена	добра, недост атня	міцна	жакет I, жакет товстий, жакет московс ький
жакет ний, кавказ ький	II	усі відтінки і розцвітк	вирівня на, невирів няна	дрібн ий, серед ній, круп	вальок коротки й, біб, гривка	вальок коротки й, біб, гривка	біб, гривка, кільце	щільні, недост атньо щільні	недост атньо густий	недостат ньо шовкови стий	нормал ьний, недоста тній	недоста тньо чіткий	щільн а, пухка, потов	недост атня	міцна	II

		и		ний									цена			
ребристий	еліта	середньо-сірий, голуба, срібляста	вирівняна	середній	вальок ребристий, довгий, гривка	вальок ребристий, довгий, гривка	вальок ребристий, середній, гривка	щільні	густий	шовковистий	сильний, нормальний	чіткий	щільна, тонка	добра, середня	міцна	краща частина I сорту ребристий групи
ребристий	I	середньо-сірий, голуба, срібляста, світло-сірий, сталева, темно-сірий, сива	вирівняна	середній	вальок ребристий, довгий, середній, гривка	вальок ребристий, довгий, середній, гривка	вальок ребристий, короткий, гривка	щільні	густий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка	добра	міцна	I сорт ребристий групи
ребристий	II	усі відтінки і розцвітки	невирівняна	дрібний, середній, крупний	вальок ребристий, короткий, гривка	вальок ребристий, короткий, гривка	гривка, ласи	щільні, недостатньо щільні	недостатньо густий	недостатньо шовковистий	недостатній	недостатньо чіткий	щільна, пухка, тонка, товста	недостатня	міцна, груба	ребристий II
плоский	еліта	середньо-сірий, голуба, срібляста, темно-сірий, сива	вирівняна	середній	вальок плоский, довгий	вальок плоский, довгий	вальок плоский, середній, короткий	щільні	густий	шовковистий	сильний, нормальний	чіткий	щільна, тонка	добра, середня	міцна	краща частина I сорту плоскої групи
плоский	I	середньо-сірий, голуба, срібляста, світло-сірий, сталева, темно-сірий, сива	вирівняна	середній, крупний	вальок плоский, довгий, середній	вальок плоский, довгий, середній	вальок плоский, короткий, ласи	щільні	густий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка	середня	міцна	I сорт плоскої групи
плоский	II	усі відтінки і розцвітки	вирівняна, невирівняна	дрібний, середній, крупний	вальок плоский, короткий	вальок плоский, короткий	гривка широка, ласи	недостатньо щільні	недостатньо густий	недостатньо шовковистий	недостатній	недостатньо чіткий	пухка, тонка, товста	недостатня	міцна, груба	II сорт
	брак	усі відтінки і розцвітки	невирівняна	дрібний, середній, крупний	горошок, штопор, кільце, деформований	горошок, штопор, кільце, деформований	горошок, штопор, кільце, деформований	пухкі	рідкий	грубий, сухий	матовий	невизначений	пухка, товста	недостатня	міцна, груба, ніжна	III сорт

**Начальник
Департаменту ринків**

продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 11 до пункту 6.3.5.3 Інструкції з бонітування овець	

ВИМОГИ
при бонітуванні чорних ягнят сокільської породи у 2-3-денному віці

Клас	Ширина завитка	Типи, форма завитків	Завитість волосу	Фігурність смушка	Щільність завитків	Густота волосу	Характер шовковистості волосу	Блиск волосу	Чіткість рисунка смушка	Товщина, щільність шкіри	Оброслість	Конституція	Відповідність класу ягняти сорту його смушка
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
еліта	середній	біб-вальок	повна	3/3	щільні	густий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, тонка, потовщена	добра	міцна	I
I	дрібний, середній, крупний	біб, біб-вальок	повна	3/3 2/3	щільні	густий	шовковистий	нормальний	чіткий, недостатньо чіткий	щільна, потовщена	добра	ніжна, міцна, груба	I
II	дрібний, середній, крупний	біб, кільце, штопор, горошок	повна, неповна	2/3 1/3	недостатньо щільні	недостатньо густий	недостатньо шовковистий	недостатній	недостатньо чіткий	пухка, тонка, товста	недостатня	ніжна, міцна, груба	II
брак	дрібний, середній, крупний	деформований	-	-	пухкі	недостатньо густий	грубий, сухий	матовий	невизначений	пухка, товста	недостатня	ніжна, міцна, груба	III

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 12 до пункту 6.3.5.4 Інструкції з бонітування овець	

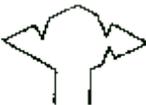
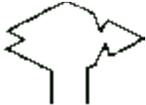
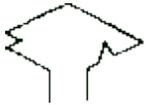
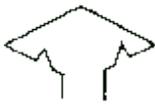
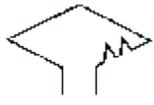
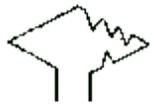
ВИМОГИ
при бонітуванні сірих ягнят сокільської породи у 2-3-денному віці

Клас	Відтінок і розцінка смушка	Вирівняність відтінку та розцітки	Ширина завитки	Типи, форма завитки	Завитість волосу	Фігурність смушка	Щільність завитків	Густина волосу	Характер шовковистості волосу	Блиск волосу	Чіткість рисунка смушка	Товщина, щільність шкіри	Обробливість	Конституція	Відповідність класу ягняти сорту його смушка
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
еліта	середньо-сірий, голуба, світло-сірий, сталева	вирівняна	середній	біб, біб-вальок	повна	3/3	щільний	густиий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, потовщена	добра	міцна	I
I	середньо-сірий, голуба, світло-сірий, сталева	вирівняна	дрібний, середній, крупний	біб, біб-вальок	повна	2/3	щільний	густиий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, потовщена	добра	міцна	I
I	світло-сірий	вирівняна	дрібний, середній, крупний	біб, біб-вальок, деформований	повна	2/3	недостатньо щільний	густиий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, потовщена	добра	міцна, груба	I
I	темно-сірий	вирівняна	дрібний, середній	біб, біб-вальок,	повна	2/3	недостатньо щільний	густиий	шовковистий	нормальний	чіткий	щільна, потов	добра	ніжна, груба	I

			дній, крупний	деформований			ий					щена			
II	світло-сірий, середньо-сірий, темно-сірий	вирівняна	дрібний, середній, крупний	біб, кільце, штопор, горошок деформований	повна, неповна	2/3 1/3	недостатньо щільні	недостатньо густий	недостатньо шовковистий	недостатній	недостатньо чіткий	пухка, тонка, товста	недостатня	ніжна, міцна, груба	II
брак	усі відтінки, строкати	невирівняна	дрібний, середній, крупний	деформований	-	-	пухкі	недостатньо густий	грубий, сухий	матовий	невизначений	пухка, товста	недостатня	ніжна, міцна, груба	III
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією							Д.М. Микитюк								
									Додаток 13 до пункту 6.3.6 Інструкції з бонітування овець						

СХЕМА
мічення чорних ягнят каракульської породи і аксанійського
багатоплідного типу

Смушковий тип	Клас	Розмір завитків, якому відповідає смушок ягняти			
		дрібний	середній	крупний	
			вуха		
			ліве	праве	

Жакетний	Еліта		 Краща частина - кирпук	 Краща частина - жакет I
	I	 Кирпук	 Жакет I Жакет московський	 Жакет товстий
	II		 Жакет II	
Плоский	Еліта		 Краща частина - плоский тонкий I	
	I		 Плоский тонкий I Плоский товстий I	
	II		 Плоский II, краща частина, плоский III	

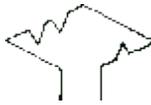
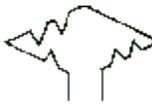
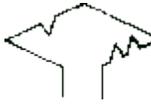
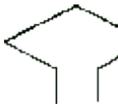
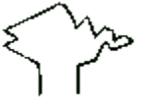
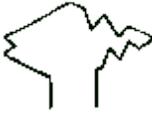
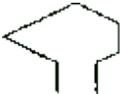
Ребристий	Еліта			
			Краща частина - ребристий тонкий I	
	I			
			Ребристий тонкий I	
	II			
			Ребристий тонкий I	Ребристий товстий I і II, крупний завиток
Кавказький	II			
		Фльора	Кавказький тонкий I	Кавказький товстий I
Брак				
			Третій сорт	
<p align="center">Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією</p>			<p align="right">Д.М. Микитюк</p>	
			<p align="center">Додаток 14 до пункту 6.3.6</p>	

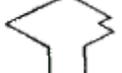
СХЕМА
мічення сірих ягнят каракульської породи і аксанійського
багатоплідного типу

Смушковий тип	Клас	Відтінки і сорт, якому відповідає смушок ягнят		
		середньосірий	темно-сірий	світло-сірий
Жакетний	Еліта	вухо		
		ліве	праве	
				
				
		Краща частина - жакет I		
				
				
Жакет I, жакет товстий, жакет московський				
Плоский	Еліта			
		Краща частина I сорту плоскої групи		

	I			
		Перші сорти плоскої групи		
	II			
		Другі сорти		
Ребристий	Еліта			
		Краща частина перших сортів ребристої групи		
	I			
		Перші сорти ребристої групи		
II				
	Другі сорти			
Жакетний і кавказький	II			
		Другі сорти		

Брак				
<p align="center">Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією</p>			<p align="right">Д.М. Микитюк</p>	
			<p align="center">Додаток 15 до пункту 6.3.6 Інструкції з бонітування овець</p>	

**СХЕМА
мічення помісних смушкових ягнят**

Забарвлення і клас	Смушковий тип			
	жакетний	плоский	ребристий	кавказький
Не відмічають	вуха			
	ліве			
	праве			
				
<p align="center">Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією</p>		<p align="right">Д.М. Микитюк</p>		
		<p align="center">Додаток 16 до пункту 6.3.6 Інструкції з бонітування овець</p>		

**СХЕМА
мічення сірих ягнят сокільської породи**

Клас	Відтінки і сорт, якому відповідає смушок ягняти		
	середньосірий	світло-сірий	темно-сірий

вуха
ліве праве

Еліта

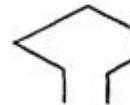
I

II

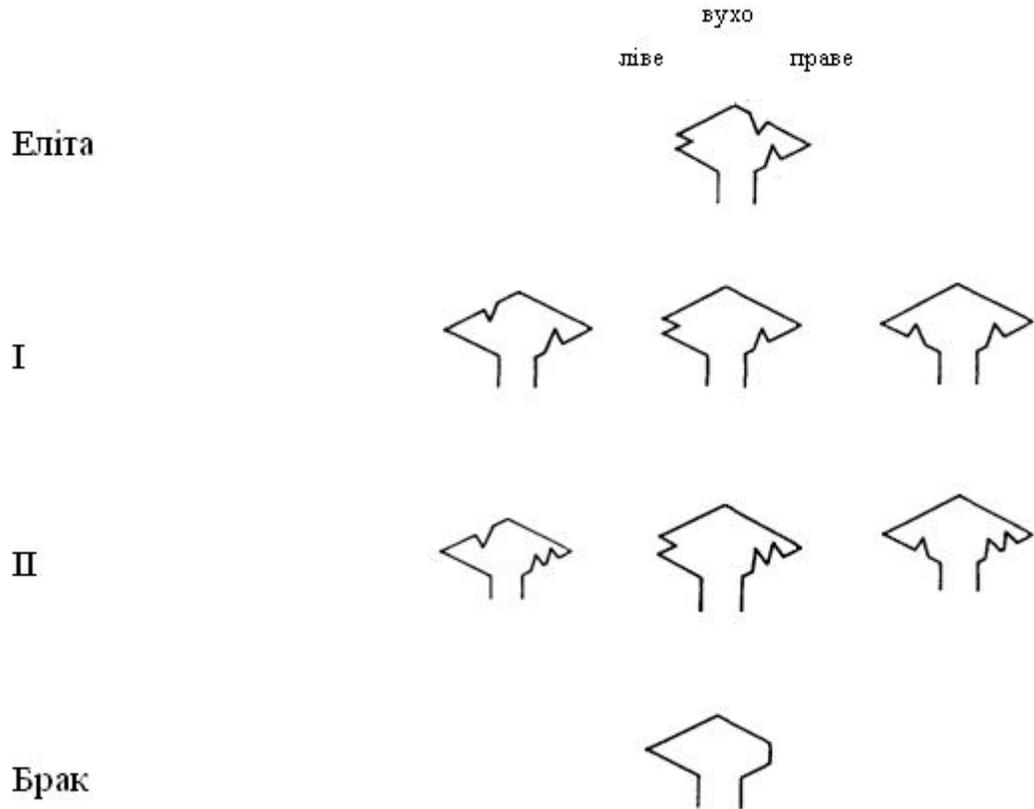
Брак

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
	Додаток 17 до пункту 6.3.6

**СХЕМА
мічення чорних ягнят сокільської породи**

Клас	Відтінки і сорт, якому відповідає смушок ягняти		
	дрібний	середній	крупний

<p align="center">Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією</p>	<p>Д.М. Микитюк</p>
	<p>Додаток 18 до пункту 6.4.1 Інструкції з бонітування овець</p>

ХАРАКТЕРИСТИКА
промислових сортів гірськокарпатської вовни за тониною (ГОСТ
26588-85)

Показник тонины (сорт)	Середня тонины волокна, мкм	Середнє квадратичне відхилення показників тонины, мкм	Характеристика вовни
Вищий	24,1-29,0	-	Руно слабо вираженої косичної будови. Косиці складаються з переважної маси пухових волокон із присутністю тонких остьових. Мертвий волос допускається як випадковий, "підхід" до 10 мм
I	29,1-34,0	Не більше 15	Косиці складаються з великої кількості пухових волокон та довших перехідних і остьових волокон, які виділяються над ними в більшій кількості, ніж у вищому сорті. Мертвий волос допускається в незначній кількості, "підхід" до 25 мм
II	34,1-38,0	Не більше 18	Косиці більш розвинуті, остьових волокон, мертвого і сухого волосу більше, ніж в одному показнику тонины. Допускається "підхід" до 25 мм
III	38,1-45,0	Більше 18	Косиці більш розвинуті за довжиною та об'ємом, остьові волокна грубіші, мертвий і сухий волос зустрічається в більшій кількості, ніж у другому показнику тонины. Допускається "підхід" без обмеження довжини
IV	Понад 45,0	-	Косиці містять мало пухових волокон, багато грубого прямого остьового волокна, мертвого і сухого волосу більше, ніж у третьому показнику тонины. Допускається "підхід" без обмеження довжини
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва			

з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк
	Додаток 19 до пунктів 6.4.2, 7.3.4.2, 7.3.4.3 Інструкції з бонітування овець

**БАЛЬНА ОЦІНКА
ягнят за показниками живої маси і настригу вовни**

Показник	Оцінка, балів	Баранчики	Ярочки
Жива маса при відлученні, кг	5	20	18
	4	18	16
	3	16	14
Настриг пояркової вовни фактично, кг	5	1,0	0,8
	4	0,8	0,6
	3	0,7	0,5
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією	Д.М. Микитюк		
	Додаток 20 до пунктів 6.4.3, 6.4.5.1, 7.3.4.3, 7.3.5.4 Інструкції з бонітування овець		

**МІНІМАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ
продуктивності овець української гірськокарпатської породи**

Показник	Статеві-вікові групи			
	барани- плідники	барани 13 - 14- місячного віку	вівцематки	ярки 13 - 14- місячного віку

Клас еліта				
Жива маса, кг	60	36	40	30
Настриг чистої вовни, кг	3,0	1,7	1,6	1,2
Довжина вовни, см:				
ості	18	14	16	12
пуху	11	8	10	7
Сорт вовни		другий і перший		
І клас				
Жива маса, кг	55	33	36	28
Настриг чистої вовни, кг	2,4	1,5	1,4	1,1
Довжина вовни, см:				
ості	17	13	15	11
пуху	10	7	9	7
Сорт вовни		другий і перший		
II клас				
Жива маса, кг	-	-	34	25
Настриг чистої вовни, кг	-	-	1,3	0,9
Довжина вовни, см:				
ості	-	-	18	14
пуху	-	-	7	7

Сорт вовни		усі сорти		
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною племінною інспекцією		Д.М. Микитюк		
		Додаток 21 до пункту 6.4.6 Інструкції з бонітування овець		

**ШИФРИ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ
основних селекційних ознак овець української
гірськокарпатської породи**

Шифр ознаки	Назва селекційної ознаки	Ступінь вираженості ознаки	Умове позначення ознаки	Шифр вираженості ознаки
11	Маса вовни (густота)	Рідка	М-	1
		Задовільна	М	2
		Густа	М+	3
		Дуже густа	ММ	4
	Довжина вовни, см*			
21	Косиці			До 0,5
22	Підшерстя			До 0,5
31	Тонина вовни	Оцінка сорту вовни:		
		вищий	СВ	5
		I	С1	4
		II	С2	3

		III	C3	2
		IV	C4	1
41	Вирівняність вовни по руну			
	Визначена за різницею між тониною вовни на боці, лопатці, стегні	недостатньо вирівняна (різниця в один сорт)	B-	1
		вирівняна (вовна одного сорту)	B	2
		добре вирівняна (вовна одного сорту) без істотних відмінностей за тониною і довжиною ості та пуху	B+	3
	Наявність у руні сухих і мертвих волокон	сухі волокна	C	1
		мертві волокна	M	2
51	Закритість руна	руно недостатньо закрите на холці і спині (проділ уздовж хребта)	З-	1
		руно добре закрите	З	2
61	Кількість жиропоту	недостатня	Ж-	1
		надлишок	Ж+	2
		нормальна	Ж	3
71	Колір жиропоту	жовтий	Ж	1
		кремовий	К	2
		світло-кремовий	С	3
		білий	Б	4

81	Оброслість	оцінка оброслості, бали		максимум 5
91	Міцність кістяку (конституція)	кістяк ніжний, шкіра тонка, рихла	КН	1
		кістяк добре розвинутий, але не грубий, шкіра щільна, середньої товщини	К	2
		кістяк масивний, грубий, шкіра товста, рихла	КГ	3
101	Екстер'єр	оцінка екстер'єру, балів		максимум 5
111	Жива маса	у 12 міс., кг	До 0,1	
112		у 2,5 року і старше, кг	До 0,1	
121	Настриг немитої вовни	маса немитої вовни без кізячної, кг	До 0,1	
131	Вихід чистої вовни	вихід чистої вовни за даними лабораторного дослідження, %	До 1	
141	Настриг чистої вовни	визначається розрахунковим методом, кг	До 0,1	
151	Клас тварин	установлюють за комплексом ознак	Еліта	5
			I	4
			II	3
			Брак	1

* Вимірюється лінійкою на боці.

Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва	
---	--

з Головною державною плеємінною інспекцією	Д.М. Микитюк
Додаток 22 до пункту 6.4.6 Інструкції з бонітування овець	

**УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ І ШИФР
подальшого використання тварин при бонітуванні**

Шифр	Показник	Умовні позначення	Шифр	Показник	Умовні позначення	Шифр
1301	Українська гірськокарпатська порода	УГК				
	Баран-плідник і ремонтний баран			Вівцематка та ярка		
161	основний	БО	162	селекційне ядро	СЯ	5
	резервний	БР		плеємінна група	ПГ	4
	ремонтний	БС		ремонт стада	РС	3
	плеємреалізація	ПР		плеємреалізація	ПР	2
	неплеємінний	НП		неплеємінна	НП	1
Начальник Департаменту ринків продукції тваринництва з Головною державною плеємінною інспекцією			Д.М. Микитюк			